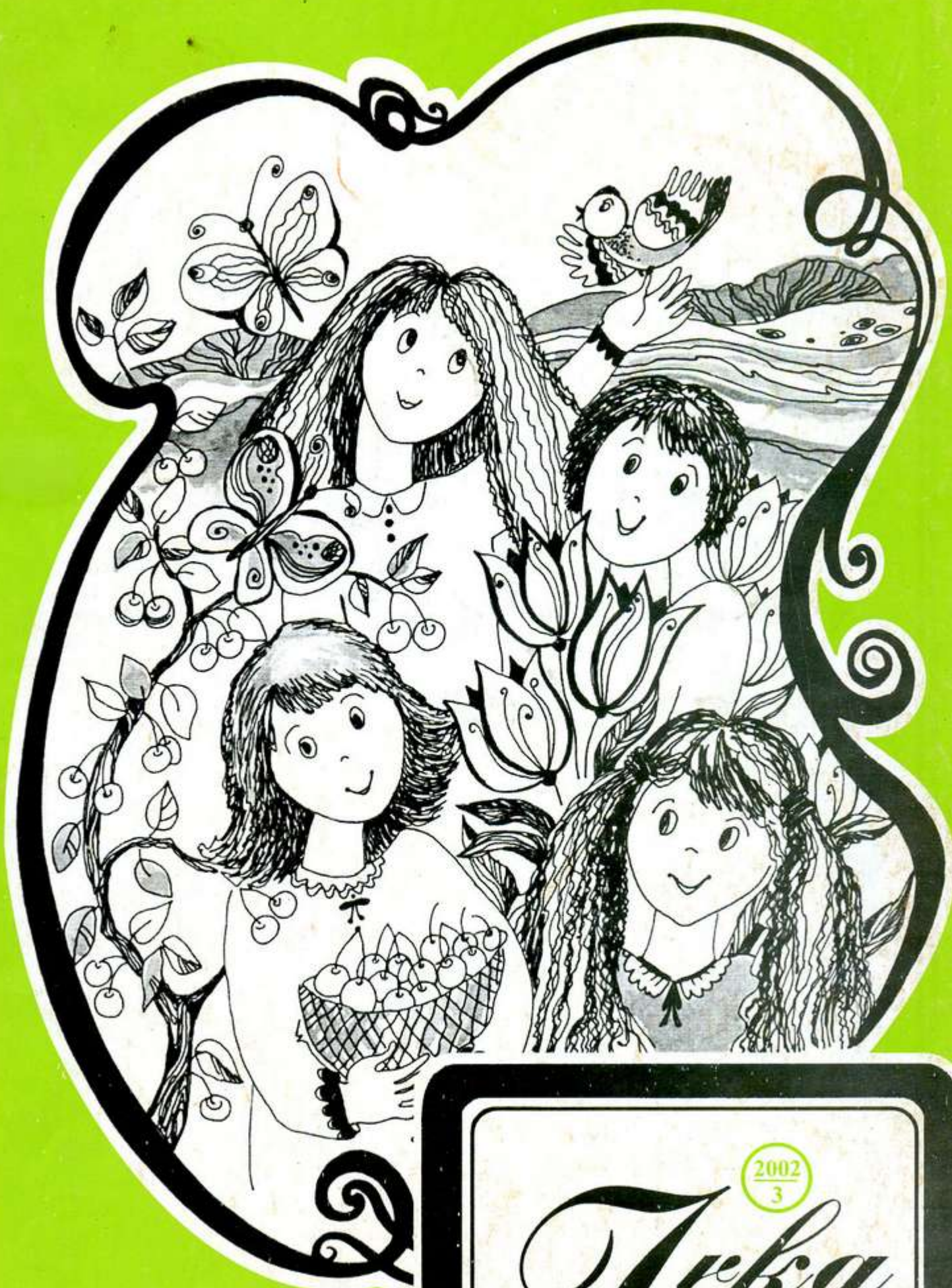

2002
3

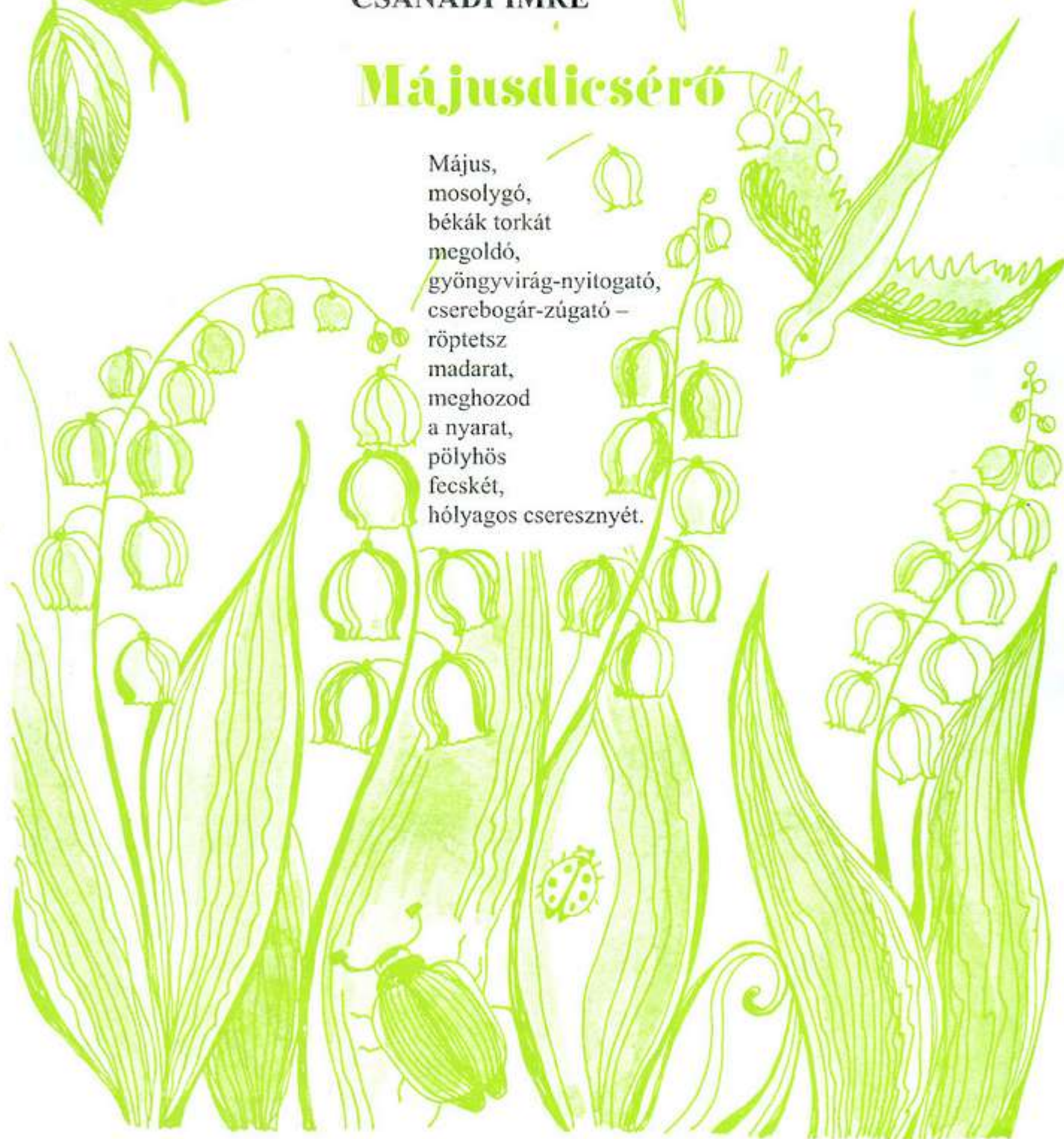
Irka

CSANÁDI IMRE

Májusdicsérő

Május,
mosolygó,
békák torkát
megoldó,
gyöngyvirág-nyitogató,
cserebogár-zúgató –
röptetsz
madarat,
meghozod
a nyarat,
pölyhös
fecskét,
hólyagos cseresznyét.

Anyák napja

Május
5

BARTA ZOLTÁN

Szálljon áldás

Szálljon áldás
ágról ágra,
földre, före,
kis virágra.

Szálljon áldás
napra, égre,
napsugarak
melegére.

Szálljon áldás
dalra, szóra,
jó anyai
igaz csókra.

Szálljon áldás
szeretetre,
mit sugároz
anyák keble...

...Legtöbb áldás
rájuk szálljon
anyák napján
e világon.

IVÁNYI MÁRTA

Anyák napjára

(Nagyanyónak)

Halkan, puhán szirom pereg,
Simogatja öreg kezed,
Piros szegfű, halvány rózsza
Téged köszönt, nagyanyóka.

MAJTÉNYI ERIK

Csokor

Kicsi csokrom, tarka csokrom,
úgy kötöm, hogy mosolyogjon.
Minden egy szál virágja
kacagjon rá anyámra.
Minden kelyhe neki nyíljon,
csillag üljön minden szirmon,
harmatcseppek fénylő gyöngye,
valamennyi őt köszöntse.

SZÜCS MARA

Kétsoros

Én csak azt kívánom: Mindig szeress!
Akárhol is járok, Mindig keress!

HERMAN OTTÓ

Az én édesanyám

Édes valami az a reggeli gyermek-álom.

Éppen javában álmodom, hogy a Király Józsi pitykéjét* már mind elnyertem. A legeslegutolsót, a legszebb rezest veri a falhoz, én a magamét el-lene. Araszolni készülök – s éppen akkor csapja meg a lábamat a hideg levegő. Fölrezennek.

Ott áll édesanyám. Bal keze fogja a fölemelt takarót, jobb kezének mutatójára tapintásra kinyújtva.

– Gyerek, na, moccanj!... Jó Isten, egy bolha! És akkora, mint egy mangalica**!

No, kezdődik a haddelhadd! Forgat ide is, oda is, hol a takarón, hol a párnán keresgél – aztán rágyújt:

– Hat darab! Gyerek, hol szedted te ezt? Már megint ott hentergett a Samu kocsis ágyán! Szörnyűség. Már innen ki kell vándorolni... hisz meg-esznek!

No, kiszedett az ágyból, s következett a mosdatás.

– No, nézzétek már a nyakát! Hiszen azon már sárgarépát lehetne termesztetni! Ó, te kálvária latra, már megint az a kovácsműhely?

Azután mosdatott, szappanozott, súrolt, s váltig hajtogatta:

– Atyusom, lelkem, megérjük mi azt, hogy ebből a kálváriai latorból nem lesz semmi.

De nem azért voltam én gézengúz, hogy ki ne halljam a hangjából a szeretetet, ki ne nézzem a tükörből, hogy édesanyám titkon mosolyog.

Következett az öltöztetés. Fáztam tőle, mert nagy titkom volt, s váltig azt forgattam az eszemben, hogy hátha észre nem veszi, tudniillik azt a nagy pecsétet, mert egy pecsét az rettenetes volt neki.

De bizony észrevette.

– Szent ég, pecsé-é-ét!

Majd a pecsétre, majd reám mereszti szemét. Megszagolja... Veszve vagyok!

– Kuli-máááz! Atyus, kulimáz! Megüt a guta. Jaj, te kálvária latra, hol szedted te ezt?

– Hát... hát... hát nem tudom!

– Micsoda? Nem tudod? Iszen ez már mosva is van. Fiam!

Hát bizony a *fiam* úgy volt mondva, hogy vallani kellett.

– Hát, édesanyám, segitettem a Samunak.

– Mit?

– Hát kentük a szekerét, én tartottam a bödönt, azután nem tudom... És Samu mosta a lókefével, és azután... Már jó leszek!

– Gyerek, a sírba viszel! Újdonat-új nadrág, s örökre odavan!

Bizony elrítam magamat. Nem a nadrág, hanem a sír miatt. Mert hiszen az a nadrág is csak olyan új volt ám, hogy az édesapám kétszer fordított ócska krispinjéből*** készült, a térdén pedig folton folt, mert ezt koptattam én szilvafákon, almafákon, sövényen, homokon – úgyannyira, hogy Sibik majszter ajánlatot is tett anyámnak: talán legjobb lesz a nadrágon mindjárt újkorában a térde táján kerek lyukat vágni, s mint a gomblyukat, körülvarrni.

Felöltöztette leányait, s aztán leült. Mint az orgonasípok, félkörben sorakoztunk. Összekulcsolta kezeit és igen szépen imádkozott. Aztán sorba csókolt, és kieresztett udvarba, kertbe.

Alighogy künn voltunk, kijött a nagy alól a szabadon járó fűrj, féloldalra hajtotta fejecskéjét, s fél szemmel – amint jó fűrjhöz illik – felpillantott édesanyámhoz. Értették és szerették azok egymást.

– No, mindjárt, mindjárt, kismadaram!

Elindultak kettecskén. Elöl édesanyám, utána a kis fűrj. Amint édesanyám megállott s célolta a legyet, a fűrj is megállott, s várta az eredményt. A földre dobott legyeket szépen föl-szedegette.

Mikor aztán végigjárták a szobákat, odaszólt édesanyám:

– No, megvan!

Erre a kismadár fölkereste a padlón azt a helyet, mely verőfényes volt. Ott berzengette, tatarozta tollazatát, sütkérezett.

Nagyon szép kép volt ám ez.

Hát még alkonyat táján. Gyertyagyújtás előtt!

Maga köré gyűjtötte leányait. Én az asztal alá bújtam, apámuram pedig rágyújtott a nagy tajtékpipára.

Járta az Óperenciákon túli szebbnél szebb mesé, az öreg királyról, három fiáról, a legifjabbikról, akit butának néztek; de hát ő volt a szép, a jó, az okos, mert ő szánta meg a szemétdombra kicsapott nyüves csikót, megabakoltatta az égő parázssal, amitől a csikó táltos lett, és vitte, vitte a ki-

rályfit, tövébe annak az üveghegynek, amelynek tetején a hétfejű sárkány kastélya épült, benne élt az elbűvölt királyleány, disznófejű teve képében, a hegy tövében pedig szomjan vonaglott egy szegény lúd, a jó királyfi megszánta s megittatta, ez a lúd aztán lúdtalpat rakott a királyfi csizmája alá, hogy ez azután könnyen fölsétált a hegy tetejére – persze hogy megölte a hétfejű sárkányt, mire a disznófejű tevéből gyönyörű királykisasszony lett, azután milyen lakodalmat csaptak azok, hetedhét országra szólót, és – most is élnek, ha meg nem haltak...

Ó, te én jószágos édesanyám!

Vége szakadt a mesélésnek, másra tért a gondolatja.

– Atyusom, lelkem, szörnyű időket élünk! Holnaptól fogva a kávé egy rassal, a hús két krajcárral drágább lesz. Éhen kell vesznünk! És vetted észre, hogy a gyerek csizmája már megint lyukas? Azoknak a szegény leányoknak is cipő, kendő kell. Már meztelenül kell vesznünk!

– Lányok, gyújtsátok meg a gyertyát! – szolt az öreg, mert jól tudta, hogy ekkor rögtön vége szakad a sopánkodásnak.

Járta is rögtön a lenfonás. (Az még akkoron volt, amikor a jó anya a leány születése percétől fogva szálanként gyűjtögette a kelengyét. A mai monogramos, hencegve-kiállítási pamutvilágban ez már nem illenék.)

A lányok kötöttek, az öreg olvasott, én meg kisompolyogtam a konyhába, a Samunak „segíteni”. Ő hasogatta, én meg rakosgattam a gyújtófát. Elbeszélte nekem a Bátor lovunk minden tudományát, még azt is, hogy Csókáson éjfél tájban sárkánycsikó röpül, nyerít a levegőben. És, hogy egy másik dohány fejében elvisz szénáért...

Hát azután részben azon járt az eszem, hogyan is lesz avval a dohánnyal. No meg azon, hogyan jutok ágyba – a napos ingben. A hálóingtól rettenetesen fáztam.

Következett a lefekvés. Mikor apámuram eloltotta a gyertyát, anyám az ágyban fekvé elénekelt a lányokkal egy zsoltárt. Csönd lett.

De csak elkezdte megint:

– Leányaim, váltott-e az a gyerek

inget?

Hát nem tudták. Nyomban fölkeltek, s jött.

Én pedig már javában pitykéztem édes álmomban a Jóska pajtással, ha éppen nem hevertem a szénás szekér tetején.

Bizony kiszedett, bizony megszított. De amikor megfordult, hát megint csak az a jószágos mosoly ült az ajkán...

* *pityke*: füles fémgomb

** *mangalica*: göndör szőrű, lógó fülű zsírsertés

*** *krispin*: vállra kanyarítható rövid női vagy férfiköpeny

Illanó
pillangó,
bólongó
méz-dongó;
szélszárnyon,
félárnyon,
harmattal –
permettel
ellakva,
ellakna
kehelyke
pehelybe.

Feladat

Hogyan hozhatjuk kapcsolatba a májust Herman Ottó nevével?

LÁSZLÓ NOÉMI

Leskelődő

Szél szalad
ág alatt,
moha ül a fán,
összerezzen egy bokor,
őzgidó után
lép az őzleány,
kis ruhája
barna bársony,
rajta három
sárga folt,
azt követjük,
míg az őzek
elhaladnak a csapáson.

TAMKÓ SIRATÓ KÁROLY

Május

Méh gyűjti már a mézet.
Ünnepel a természet.
Erdő-mező muzsikál.
Nincs szebb hónap májusnál.

NEMES NAGY ÁGNES

Égi fagylalt

Ég, ég, fényes ég,
óriási nyári kék.
Most egy felhő felszalad,
csupa jég és csupa hab,
mintha látnál óriási
tejszínfagylalt-tornyokat.
Nem sokáig bírja nyáron,
úszni kezd az égi tálon,
olvad, olvad, szétcsepeg,
itt a zápor, cseppre csepp.

KÁNYÁDI SÁNDOR

Zümmögő

Zümm bele, zümm bele
zümm, zümm, zümm...
Virágzik a meggyfa,
virágos ága
népesül.

Zümm bele, zümm bele,
zümm, zümm, zümm...
A meggyfa virága
szállongó szárnyon
elrepül.

Zümm bele, zümm bele,
zümm, zümm, zümm...
Piros már, piros már,
piros a meggy és
édesül.

WEINRAUCH KATALIN

Nyári szél

Táncos lábú nyári szél
bokázik a porban,
papírfecnit, tollpihét
táncoltat meg sorban.

Végigszáguld az úton,
nyomában porfátyol,
selymes kék ég közepén
aranyló nap lángol.

Rakoncátlan szélgyerek
lombok közt hintázva
megmártózik Mártika
aranyló hajába'.

Bohó, illatszárnyú szél,
cirógasd arcomat,
napfény, virág, madárdal!
szép Nyár, ezt te adtad!

Pünkösdi útravaló

Kedves Barátom! Idén május 19–20-ra esik pünkösdi ünnepe. Ez alkalomból szeretnék most lelki hátizsákodba újabb útravalót tenni. Tárd ki jól a hátizsák száját, mert igazán különleges „csemegét” rejtünk a mélyére. Útközben jólesik időnként valamilyen üdítő, friss gyümölcs. Ugye, mennyire vágyunk néha egy szép, egészséges, illatos piros almára? Milyen jó lenne beleharapni, s érezni zamatát egy hosszú, fárasztó úton? Nos, ebben a hónapban a Lélek gyümölcseivel tölthetjük meg tarisznyánkat!

Az Apostolok Cselekedeteiből ismerjük az első pünkösdi történetét. /ApCsel 2. fejezet/ Jézus Krisztus, mielőtt eltávozott volna a mennybe, elbúcsúzott tanítványaitól. Bizonyára láthatta arcukon a kétségbeesést, s a kérdést: „Mi lesz velünk ezután nélküled, Mester?” Ki nem mondott kérdésükre bátorító választ adott: „Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek.” Ezek után szemük láttára emeltetett fel a mennybe, ők pedig összegyűltek egy helyre, s imádkozó szívvel vártak Arra, akit Jézus megígért nekik.

Szavai néhány nappal később valóban beteljesedtek. Éppen pünkösdi ünnepe kezdődött, amikor hirtelen szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből. Lángnyelvek jelentek meg, amelyek lassan szálltak rájuk, s így teltek meg mindannyian Szentlélekkel. Különféle nyelveken kezdtek el beszélni! Az ünnepre Jeruzsálembé érkező sok-sok idegen ember mind felfigyelt arra, hogy valaki az ő nyelvén, hozzá beszél! Mesél a kereszten meghalt Jézus Krisztusról, a Megváltóról,

aki feltámadt a halálból. Saját nyelvükön hallották azt, hogyha hisznek Benne, nekik is örök életük lehet!

Bizony, hiába csúfolták ezeket a tanítványokat, hiába nevezték őket részegnek, a Lélek erőt adott nekik és bátorságot. Kedves Barátom! Az Isten Lelke nem csupán azoknak a tanítványoknak adatott meg. A Lélek ma is betölti azokat, akik hittel kérik és várják azt. Akiket pedig betölt, bátorra és készre teszi arra, hogy Isten dicsőségére éljenek szelíden, hűséggel.

Nem véletlenül nevezte Jézus a Szentháromság Isten harmadik személyét, a Szentlelket, Pártfogónak és Vigasz-

talónak. Tudta jól, hogy tanítványainak szüksége lesz segítségre, támogatásra, bátorításra. Tudta jól, hogy mindannyiunknak, Jézus mai tanítványainak, rengeteg kísértéssel kell megküzdenünk. Például, hogy kitartóan megmaradjunk a keskeny ösvényen, s ne cseréljük fel azt egy sokkal könnyebben járható széles úttal. Ezért küldte el a Lelket, Aki esedezik érettünk az Atyánál, ha kell. Vigasztal a nehézségek közepette, hogy békességre találjunk a szomorúságban. (Ha hittel kéred, tudom, hogy melletted is megáll...!)

Igen ám, csak hogy a Szentlélek egy olyan Valaki, aki nem hagyja nyugodtan az embert! Nem engedi, hogy némán üljön a babérjain, hogy rossz dolgokat cselekedjen – lelkiismeret-furdalás nélkül! Megcsengeti lelkünk halk csengettyűit, amikor ütésre lendítjük karunkat, amikor ha-

vesség, jóság, hűség, szelítség és önmegtartóztatás. /Galata levél 5, 22-23. versek/ Kedves Barátom! Ezek a gyümölcsök azok, amelyek izletesebbek, üdítőbbek lehetnek a legszebb, legfinomabb földi gyümölcsnél! Hiszen ezek örök értékű, drága kincsek. Életet, egészséget, frissességet adnak annak is, aki termi őket, s annak is, akinek odaadja. Pótolják az elvesztett „vitaminokat”; új erővel töltenek fel. De drága dolog, ha kéznél van a szeretet, milyen jó, ha tarisznyánkba nyúlva előhúzhatjuk onnan a mindig megfogyatkozó békességet, türelmet, s a szelídséget, amelyek sokszor híjával vagyunk.

Kedves Barátom! Kíváncsi vagyok, hogy ezen a pünkösdi ünnepen megtaláld a Lélek gyümölcseit életedben! Ha megtaláltad, feltétlenül tedd bele hátizsákodba, hogy kéznél legyenek hosszú utadon. Drága gyümölcseid újra és újra üdítsenek téged és másokat is! Hívd hát meg ezt a Lelket, hadd töltsön be, s hadd teremje meg Benned is a világ legédesebb, legértékesebb terméseit! Áldott pünkösdi ünnepet kíván: Mónika néni!

Taracköziné Nemes Mónika

MŰVELTSÉGI VETÉLKEDŐ ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOKNAK (5-8. OSZTÁLY)

II. forduló

1. 117 éve SZÜLETETT KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

2002. március 29-én ünnepeltük Kosztolányi Dezső születésének száztizzenhetedik évfordulóját. A *Nyugat* első generációja kiemelkedő alakjára az alábbi tőle vett idézettel emlékezünk:

„Aki ismeri önmagát, s eléggé bátor, hogy bensejét könyörtelenül föltárja, az lírikus. Aki ismeri az embereket, s irgalom nélkül megrajzolja őket, az regényíró. Aki „valakit meg akar írni”, az műkedvelő kulcsregényíró. A valósággal sokkal titkosabb kapcsolatban vagyunk. Mely élményeinket előbb elfelejtjük, aztán véletlenül bukkannak elő, mint merőben újak, ezzel a sugallatos parancssal: ezt meg kell írni.”

Vajon te ISMERED KOSZTOLÁNYI DEZSŐT? Fejtörő kérdéseinkre adott válaszaidból megtudhatod. Lássuk tehát!

1. A költő apja, Kosztolányi Árpád, egy vidéki város gimnáziumának tanára, majd igazgatója volt. A várost – ahol maga is született – több versében említi Kosztolányi. **Melyik város az?** (1 pont)

2. Több versében, karcolatában, *Édes Anna* című regényében is említi kutyáját. Egyik versének címe: **kutyám. Egészítsd ki a címet!** (1 pont)

3. című novellájában József Attila életének egyik különös epizódját dolgozta fel. **Mi a novella címe?** (1 pont)

4. Kosztolányi három Shakespeare-drámát fordított magyarra. **Nevezd meg őket!** (1 pont)

5. Egyik leghíresebb versét, melyet többször is megzenésítettek, egy pesti utcáról írta. Címe: **úti fák. Egészítsd ki a címet!** (1 pont)

6. Két kötetének címében is szerepel az a *foliadék*, amelyből Kosztolányi Dezső a *zöld* színűt kedvelte a legjobban. **Nevezd meg őket!** (1 pont)

2. TÖRTÉNELMI FRESKÓK

7. A bal oldalon felsorolt társadalmi-történelmi események vannak meg-

örökítve a jobb oldalon szereplő művekben. A művek sorrendjét összekevertük. **Párosítsd őket!** (maximum: 7 pont)

1. Attila temetése
2. Nagy Lajos itáliai hadjárata
3. Tatárjárás
4. Mohácsi csata
5. Szigetvár ostroma
6. A pesti dunai árvíz
7. Budavár bevétele

3. TAMÁSI ÁRON NYOMÁBAN

„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Sokszor idézik, olykor pontatlanul magyarázzák Tamási Áron egyik legjellemzőbb jelmondatát, ám kevesen tudják, melyik regényében hangzik el, milyen körülmények között.

Az *Ábel Amerikában* című regény utolsó fejezetében olvasható. Az író – Ábel újra és újra föltett kérdésére válaszolva – végül az ördögűző, hontalan néger ajkára adja a szót, tanúja lévén egykor a „megtisztulás” döbbenetes-kínos szertartásának.

„– A maga lelke most tiszta: mondja meg tehát nekem, hogy mi célra vagyunk a világon?”

A négernek megmerevedett egy pillanatra az arca, majd hirtelen kacagni kezdett, s kacagás közben folyton azt mondta: – Furcsa, furcsa, furcsa.

Aztán ismét megmerevedett az arca, mélyen a szemébe nézett, s így szólt:

– Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”

Most pedig Neked teszünk fel néhány kérdést. Ha vállalod a játékot, vagyis nem tekinted vizsgáztatásnak, bizonyára jóleső szellemi izgalmat okoz nemcsak annak ellenőrzése, hogy mire tudsz pontos választ adni, hanem a bőséges, filozófiai anyag élvezete, amit a válaszainkban találsz meg.

8. Tamási Áron mely műveiben mutatja be a legtüzesebben szülőfaluját, Farkaslakát? (Legalább kettőt sorolj fel!) (1 pont)

**Beküldési határidő:
2002.
június 30.**

- A. Jókai Mór: A kőszívű ember fiai
B. Forgách Ferenc:
Emlékirat Magyarország romlásáról
C. Arany János: Toldi szerelme
D. Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember
E. Gulácsy Irén: Fekete vőlegények
F. Juhász Ferenc: A halottak királya
G. Jókai Mór: Kárpáthy Zoltán

9. Milyen egyetemre, főiskolára járt, s végül milyen képesítést szerzett? (1 pont)

10. Magyarországon kívül mely államokban élt huzamosabb ideig? (1 pont)

11. A humor forrásvidékeire utaló s a székely góbé csipkelődő természetét jellemző novellákban (mint például a *Mihályka*, *szippant*!-ban vagy a *Sóvidéki társasjáték*-ban) előforduló mókás helységnevek közül **sorolj fel egy tucatnyit!** (1 pont)

12. Melyik művéért kapott Kosuth-díjat? (1 pont)

13. Ábel-regényei eredetileg hol és mikor jelentek meg, kétszáznál több részletben? S könyv alakjában mikor? (1 pont)

14. József Attila melyik tanulmányában jellemezte – többek közt – Tamási Áron munkásságát is, méltatta kezdeményezéseinek jelentőségét? (1 pont)

15. Tamási Áron a kortársakról rajzolt portréi közül melyek a legfontosabbak? (Sorolj fel legalább ötöt!) (1 pont)

16. Melyik a legismertebb, de keletkezése idején elutasított színpadi játéka? (1 pont)

4. KAKUKKTOJÁS

17. Az alábbi nevek Jókai Mór hősei. Kettő kivételével. Melyik az a két név, amely kakukktójásként került a Jókai-hősök közé? Milyen műből kerültek ide? **Ki írta?** Berend Iván, Ebeczky Dezső, Jenőy Kálmán, Ráby Mátyás, Sonkolyi Gergely, Tatragi Dávid, Timár Mihály. (max. 2 pont)

A II. fordulóban elérhető maximális pontszám: 24.

Összeállította: Gabóda Béla

A gombák Manója és a fák

A gombák Manója egy erdőben élt, egy bükkfa odvában. Korábban két nagy kő között lakott, amit puha, meleg moha fedett be. Ám egy éjjel őzek szaladtak végig a hegyoldalon, és a jó kis mohatető – zsupsz! – beszakadt. Egy erdei fülesbagoly meghallotta, hogy sír a Manó. Huss, lágy szárny-csapásokkal fölröppent, és elszállt a szipogás meg a könnycseppkoppanások irányába. Ő vezette el a Manót a bükkfaodúhoz, amiben a Manó kényelmesen be is rendezkedett. A gombák Manója azzal foglalatzkodott, hogy papírsíkokat vágott, azután rájuk írta azt, hogy *Ehető*, meg azt, hogy *Nem ehető*. A cédulákat berakta a háncksosarába, és nekivágott az erdőnek, réteknek. Minden gombára feltűzött egy ilyen papírdarabkát, így a gombát szedő felnőttek és gyerekek kosarába csak finom, ehető gomba került. Egy napon sírás ütötte meg a fülét. Szaladni kezdett, hogy megkeresse, ki sír.

– Ó, hát te sírsz? – állt meg az egyik fa tövében. A fa törzsét mély sebek borították, mellette növekvő csemetéjének pedig törötten hullt alá két kis ága.

– Ki tette ezt veletek? – simogatta meg a fa törzsét.

– Jaj, kedves kis Manó! Idejött egy ember és vésni, faricskálni kezdte a törzsem. Ezután le akarta törni az egyik ágamat. Egy erdei pocok ugyan rákiabált, hogy azonnal hagyja abba, de az ember nem hallgatott rá. Nem sikerült letörnie az ágamat, ekkor belémrúgott, és jaj, szegény csemetém ágait kezdte rángatni, tépni, csavarni. Látod, el is

A madarak és fák napja

törte két kis karját. Úgy fájt a szívem! Olyan kicsi! Még föl sem cseperedett.

A Manó egy borz és egy nyúl segítségével meggyógyította a fát meg a csemetéjét. Mert tudjátok, a Manónak varázsos kezei voltak.

A Manó és a fa elhatározták, hogy elmesélik nektek, miért kell vigyázni a fákra, erdőkre.

Ti, gyerekek, házakban laktok. De nemcsak gyerekek meg felnőttek, egyszóval emberek élnek ezen a Földön, hanem állatok is. Sok-sok állatnak az erdő a háza, az otthona. Az erdő megvédi őket. Tudjátok, az őzek nagyon félnek kimenni oda, ahol nem takarja őket fa és bozót. Az erdő, a fák számtalan állatnak nyújtanak táplálékot. Az állatok nem boltban veszik az ennivalót. Ha nem lennének fák, éhen pusztulnának. A fák ágai és törzsei fészkekben, odúkban állatok kicsinyeit ringatják. A fák tavacsát rejtenek.

Hát ez a rengeteg pici gömb meg ugyan micsoda? Békapetéék, belsejükben a kis erdei békák növekednek. A falevelek meg az erdő talaja megfogják a lehulló esőt, és segítenek abban, hogy új esőfelhők szülessenek. Ha nincs erdő, nincs elegendő eső, kiszárad a föld, a növényeket és az állatokat égeti a nap, szomjaznak és elpusztulnak. Az ember sem élhet erdő nélkül. A fának, sajnos, az autókból kifüstölő kipufogógázt is meg kell fogniuk. Nagyon nem szeretik, fuldokolnak, szenvednek tőle, mégis tisztítják a szennyezett levegőt. Ezért kell minél több fát ültetni a városokba, és nagyon kell rájuk vigyázni. Persze, az erdőkben a favágók vágnak ki fákat, mert fából sok mindent készít az ember. Ám ha az ember szereti és becsüli az erdőt, a fákat, akkor nem vágja ki mindet, és mindig ültet facsemetéket, hogy szép nagy, lombos erdővé nőjenek.

Közreadja: Jakab Nóra

BARS SÁRI

Madaras

Merre száll a madár?
Zöldlombos a határ,
oda jár, ágra száll,
fészket rak, muzsikál;
csicsereg, füttyöget,
tojásból kikölti
a madárgyereket.

Szól a nótá hajnal óta,
kikelt három csizfőka;
berzenkedik a fészekben,
csipog, zajong, szárnya rebben,
meglátjátok, egykettőre
felnőtt, nagy csíz lesz belőle.

Sugaras az ég,
madaras az ág,
harmatos a fűszál,
nyílik a virág, –
Feri arra kószál,
zöld barackot rág.

JÓKAI MÓR

Ültess fát!

Ültess fát! Hogyha mást nem, lombot ad.
Árnyékában megpihenhetsz,
Gondot ő visel reád.
Jó tavasszal nyit virágot, messze érzed illatát.
Kis madárka száll reája, ingyen hallgatom szavát.
Ültess fát!

ÁPRILY LAJOS

Három madár

Istenem, milyen gyönyörű trió:
a fülemile mámoros, – figyelve,
alttal kísér egy halkuló rigó –
és néha bele-belebűg a gerle.

SZEPESI ATTILA

Csalogány

Nyílik a pitypang,
csendül a füttyhang:
csaliton a füge
csalogány füttye.

Holdkeltétől hangol,
berken elbarangol:
sombokorba bújva
pirkadatig fűjja.

Május

Nevét Maia római istenasszonyról nyerte. Maia szó a görög nyelvben anyácskát, dajkát jelent.

„Szár az május – száraz esztendő” – tartják az öregek.

A május Pünkösdi hava. Pünkösdi a kiteljesedett tavasz nagy keresztény ünnepe. Időjósító ünnep is, mert megfigyelték, hogy ha ekkor nedves az idő, akkor a karácsony száraz lesz, illetve a következő hónap csapadékos. Ha pünkösdkor szép az idő, az jó borteleszt jelent, de ha „Pünkösdkor eső ver meg, üres lesz a csűröd, vermed!”

Fülöp és Jakab (május 1.) Ha Fülöp és Jakab napja száraz és meleg, úgy bő termés várható.

Filep napján, ha nincs derű,

A termés csak közepeszerű.

De ha gazdag fénybe, hőbe,

Bizhatsz bátran a jövőbe.

Pongrácz, Szervác, Bonifác (május 12., 13., 14.) – fagyoszszentek. Egy régi mondóka szerint: „Sok bort hoz a három -ác, ha felhőt egyiken sem látsz.”

Pongrácz napja termésjósító nap: ha esik az eső, jó termés lesz, mert aranyat ér. Mások úgy tartják, hogy a Pongrácz-napi eső jó a mezőnek, de árt a szőlőnek.

Orbán (május 25.) Az utolsó fagyoszszent napja. A népi hiedelem szerint olyan lesz az őszi időjárás, amilyen ez a nap. Ha Orbán-napkor tiszta, szép az idő, akkor szép őszi lesz és jó gyümölcs-termés. Ám ha esik, akkor az esős őszi miatt a szőlő és a gyümölcs nem tud rendszeresen beérni, s a bor savanyú lesz.

Orbán hogyha meleg, napos:

Szőlősgazda nektárt tapos.

Ha eső hull szapora:

Ecet lesz csak a bora!

„Korán szóló kakukkmadár...”

(IDŐJÁRÁS, IDŐJÓSLÁS)

Orbán a szőlőművesek, a kádárok, a kocsmárosok pártfogója. Ha nem volt dér Orbán napján, akkor a gazdák áldomást ittak.

Orbán-napkor kezdődik a méhek rajzása: „Orbán ereszt a bogarait.”

Június

A meteorológiai nyár kezdete. Júnó istennőről nevezték el, aki Jupiter felesége volt.

Nyárelő havának is nevezik a júniust. Legismertebb időjósító dátuma **Szent Medárd napja, június 8.** A népi hit úgy tartja, ha e napon esik az eső, úgy 40 napig meg sem áll. Viszont, ha Medárdkor nincs csapadék, akkor 40 napon át szárazság várható.

előtt a kakukk jókor elkezd a szólást, akkor olcsó lesz a gabona:

Korán szóló kakukkmadár,

Áldott idő, gazdag határ.

János után kezd csak dalra:

A szerencséd fordul balra.

Úgy tartják az öregek, hogy Szent János napján szakad meg a búza gyökere. Ezt úgy magyarázzák, hogy attól kezdve nem nő, csak érik.

Péter-Pál (június 29.) Ez a nap az aratás kezdetének a napja. Ha ilyenkor szép idő van, az jó termést jelent, jó betakarítást.

Július

Ezt a hónapot Julius Caesarról nevezték el. Július a legvillámveszélyesebb hónapunk. Úgy tartják az öregek, hogy jó, ha július havában dörög, mert akkor nem lesz aszály. Rigmust is tudnak:

Július havában ha dörög –

Ne félelmet érezz: örömet!

A hadat s aszályt elkerülöd!

Sarlós Boldogasszony (július 2.)

Ezen a napon őseink lesték az eget, mert ha esett, akkor sokáig tartott, s az hátráltatta az aratást.

Sarolta (július 5.) Ha Sarolta-

napkor esik az eső, akkor rossz lesz a dió- és mogyorótermés.

Illés (július 20.) Régen ilyenkor megfürdették a kakast, hogy egészséges legyen, és a tojások fiasok legyenek. Illés hírhedt zivatart hozó nap. Dologtöltő nap is. Nem szabad dolgozni, mert „becsap a ménkű”.

Szent Jakab (július 25.) Jakab napján abbahagyja növést a szőlő, vagyis kezdődik a szőlőérés. Az elkövetkező tél időjárására jósolnak e naptól: ha Jakab napján északról fúj a szél, hideg télre, ha fehér felhők is vannak az égen, havas télre számíthatunk. Azt is mondják, hogy Szent Jakab napja, éjszakája ha tiszta: jó bőség lesz a kertekben; ha esős: változást szenved a dió és mogyoró. Jakabot vihart hozó napként tartják számon.

Anna (július 26.) Az Anna-naphoz a következő előrejelzés kapcsolódik:

Hangyák, güzüök hordva halmot

Nagy tél kínoz embert, barmot.

Tuba Magdolna

Médárdus ha fénnel tele,

Meleg nyárnak biztos jele.

Sírni látni vén Médárdot,

Ez még mindig rém megártott.

Mert ilyenkor negyven napra

Kinyílik az egek csapja.

Margit (június 10.) „Margit felhőtől fél. Égi háborút vél.”

Barnabás (június 11.) Ha Barnabás-napkor esik, rossz búzatermés várható.

Antal (június 13.) A néphit szerint Antal-napkor nem jó sütni meg szénával dolgozni, mert becsap a villám.

Keresztelő Szent János (június 26.) E nap előtt ha esik, négy napig esik az eső. Ha Keresztelő Szent János napja

Amerika felfedezése

Kolumbusz úr
gondolt egyet:
– Felfedezem Amerikát!
Ha Istenke
úgy akarja –
nagyobb lesz vele a világ...–

Az ötletet
tett követte:
készült Kristóf a nagy útra...
Poggyászatát mind
felpakolta
egy hatalmas „Kolum-buszra”!...

Útikalauz

Ha Ungvárról
Munkácsra mégy –
félúton van
Szerednye.
Azt ajánlom,
ott álljon meg,
aki jó bort
szeretne...

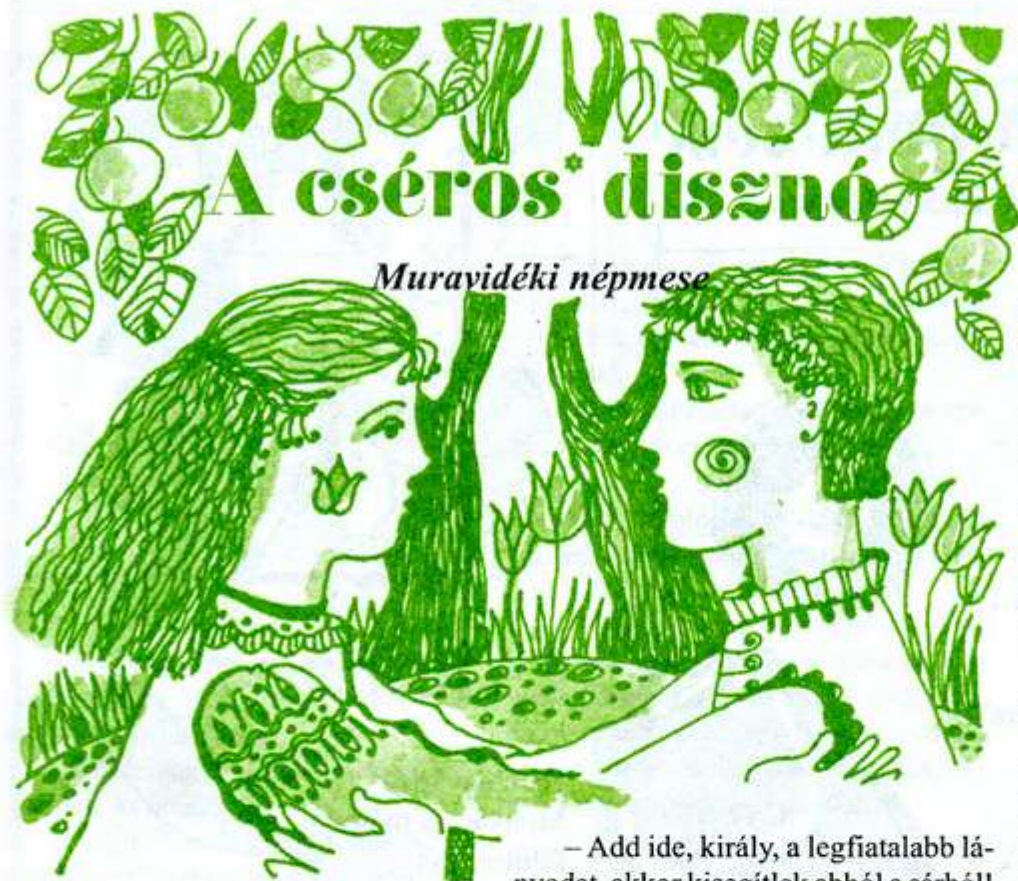

Mondóka

Tegnap reggel Csapon jártam,
az ottani papot vártam.
Várakoztam jó sokáig,
kicsi híján napnyugtáig...
Ám türelmem elfogyott –
Otthagytam csapot, papot...

Móka-bóka

Kiruccantunk
Szlatinára,
leментünk a
sóbányába...
Sós lett rajtunk
gatyá, ing –
lett belőlünk
sóshering.

Muravidéki népmese

Egyszer egy királynak volt három lánya. Az apjuk elment a vásárra. Előtte megkérdezte a legidősebb leányát, hogy mit hozzon neki. Azt mondta a leány:

– Nekem, édesapám, hozzon egy ezüstös-aranyos ruhát.

Hát kérdi a másikat is, az is azt mondta:

– Nekem, édesapám, hozzon egy ezüstös-aranyos ruhát.

No, jól van; elment a legfiatalabbhoz és azt is megkérdezte:

– Neked, édes lányom, mit hozzak?

Az azt felelte:

– Nekem, édesapám, hozzon egy csengő barackot meg egy mosolygó almát.

Hát elment a király a vásárra. Ott mindjárt vett a két idősebb lányának igen szép, ezüstös-aranyos ruhát. A legfiatalabbnak is keresett ajándékot, sokáig kereste, de bizony csengő barackot és mosolygó almát nem talált sehol.

Megfordult a király és hazaindult, de amint ment, hát egy kátyúba süllyedt a lovával és a hintójával együtt. Hát egyszer csak odament hozzá egy cséros disznó és azt mondta a királynak:

– Add ide, király, a legfiatalabb lányodat, akkor kisegítlek abból a sárból!

– Jól van – mondta a király –, megkapod a legfiatalabb lányt.

De a cséros disznó nem hitte el a királynak, megint csak azt mondta:

– Te király, add nekem a legfiatalabb lányodat, kisegítlek abból a sárból!

A király ismét megígérte, de a disznó harmadszor is megkérdezte, hogy odaadja-e a lányát. A király mindháromszor odaigérte a legfiatalabb leányát a disznónak, aki cserébe szépen kisegítette a kátyúból a királyt. A cséros disznó és a király együtt mentek haza. Otthon a király mindjárt elővette a két ezüstös-aranyos ruhát és odaadta nagyobbik lányainak, akik úgy megörültek, hogy örömben még ugráltak is. A legkisebbik lányának meg gyorsan elmondta a király, hogy:

– Édes lányom, nem leszel többet az enyém, mert ennek a cséros disznónak adtalak, aki kisegített engem a kátyúból.

Ennyiben is maradtak, a cséros disznó elment haza. Ez idő alatt a királyi udvarban azt gondolták ki, hogy a szomszéd lányát öltöztetik fel a királylány ruhájába, és így becsapják a cséros disznót. Fel is öltöztették a szomszéd lányt, meg is érkezett a cséros disznó. Egy talicskát hozott

magával, hogy azzal tolja haza a királylányt. Föl is ült rá a cifra öltözetű lány, de bizony csak a rét közepéig tolhatta a cséros disznó, mert ott biz megszólalt a lány és kiszállt a talicskából. Azt mondta erre a cséros disznó:

– Rőf, rőf, rőf, kisleány, szállj le a talicskáról, mert nem te vagy a királyleánya!

Most aztán az Isten csodája, a cséros disznó visszament talicskájával a királyhoz, és azt mondta neki:

– Te király, add ide a legfiatalabb lányodat, mert kisegíttelek a sárból!

Hát biz, a király mégis odaadta a lányát. Amikor a királylány beült a talicskába, a disznó megszólalt:

– Rőf, rőf, rőf, kisleány! Csak ülj a talicskába, mert te vagy a királylány!

Hát el is tolta magával szép módjával haza a leányzót, a disznóólba zárta, és friss kukoricát tett elébe. A disznó akarta megetetni, de annyi esze volt a királylánynak, hogy nem ette meg, hanem nagyon mérges lett a cséros disznóra. A következő napon a disznó megnézte az ólban a királylányt, aki bizony ott szomorkodott. Másnap ismét megnézte és kicsalta onnan, szépen bevezette egy szobába. Hát csodák csodája, abból a ronda cséros disznóból egy szép, fiatal legény lett. Az asztalnál volt a szép öltözké, azt felvette, s bizony egyszeribe szép ember lett belőle. A lányt is mindjárt szép ruhába öltöztette, és urasan – mint egy gavallér – sétálni vitte.

Egy kis idő múlva épp a kerthez értek, mely a daliás legényé volt, és ott sétálgattak egy kis ideig. Aztán elvezette egy világszép barackfához, onnan pedig a csodálatos almafához. Mindjárt meg is mutatta neki a csengő barackot meg a mosolygó almát, és azt mondta:

– Na látod, én adom neked azt, amit apádnál kerestél, mert az én kertemben van a csengő barack és a mosolygó alma.

A fiatalok mindjárt meg is szerették egymást, és ma is együtt élnek, ha meg nem haltak azóta.

**Cséros – sáros*

Feladat
Hol található Muravidék?

A rekeszfonó lány

Kárpátaljai népmese

Volt egyszer egy szegény asszony. A kis háza pont a király kertjének a végében állt. Szegények voltak, hát nem telt rendes kerítésre, csak fűzfából, rőzséből volt fonva a kerítésük.

Híre ment, hogy a királyfi nősülni szeretne, de csak olyan lányt akar feleségül venni, aki igen jól tud szőni, fonni. Hallott erről a szegény asszony is. Látja egyszer, hogy a királyfi ott sétál a palota kertjében, s épp az ő házikójuk felé tart. Azt mondja a lányának:

– Eredj csak gyorsan, és húzogasd kifelé a rekeszt!

– Minek tennék ilyet, édesanyám? – csodálkozik a lány.

– Ne kérdezz semmit, csak csináld!

Kimegy a lány, húzza ki a fűzfágákat a kerítésből. Az asszony meg felkap egy darab fát, ütni kezdi, s kegyetlenül szidja a lányát:

– Mikor hagyod már abba ezt az örökös sövényfonást? Hogy megvert engem veled az ég, hogy örökké csak szőnél-fonnál!

Ezt már a királyfi is meghallotta, odaszólt a szegény asszonynak:

– Néném, miért veri azt a szegény lányt?

– Ó, felséges királyatyám, már mindenemet megfont, és most erővel a rekeszt akarja újrafonni.

– Hát olyan jó szövő-fonó a maga

lánya?

– Felséges királyatyám, nem tudnék annyi szösz összehordani, hogy meg ne fonná!

– Ne bántsa, kedves néném, hagyja csak azt a lányt! Ez lesz az én feleségem, ha csakugyan olyan jó szövő-fonó!

Megörült az asszony, hogy sikerült a terve, királyné lesz a lányából!

El is vette a király a szegény asszony lányát. Felöltöztették szép ruhába, s beköltöztették a királyi palotába.

A király összehordatott annyi szösz, hogy alig fért el egy nagy szobában.

– Na, feleségem, most már fonatsz kedvedre! – mondta a király.

Megijedt a lány, hazaszaladt az anyjához:

– Jaj, édesanyám, annyi szösz hoztatott az uram, hogy míg élek, nem fonom meg! Pedig jól tudja, édesanyám, hogy én voltam a legügyetlenebb a fonóban! Miért is vétetett el engem a királyfival? A fejünket veszi, ha kiderül, hogy becsaptuk.

Gondolt egyet az asszony, elment egy öreg nyomorék asszonyhoz, akinak a sok munkától nagyon megvastagodott az ujjja. Azt mondja neki:

– Néném, menjen, köszöntse fel a

királyt, s ha megkérdezi, hogy mitől lett ilyen az ujjja, mondja azt, hogy a sok fonástól.

Felkeresett még két nyomorék asszonyt a faluban, s arra kérte, köszöntsék fel a királyt, s ha az megkérdezi, mitől nyomorodtak meg, mondják azt, hogy a sok fonástól.

El is mentek az asszonyok, s minden úgy történt, ahogy a szegény asszony eltervezte. Elszörnyedt a király attól, amit hallott, s megparancsolta a feleségének, hogy ezentúl rá sem nézhet a szöszre, szövésre, fonásra, pedig hallani sem akar. Az új asszony tettett duzzogással kérte urát, hogy másítsa meg szavát, engedélyezze, hogy legalább azt a szösz megfonja, amit eddig összehordtak. De a király hajthatatlan volt. Nem akarta, hogy az ő szép felesége úgy elcsúnyuljon, mint azok az öregasszonyok.

Örült a szegény özvegyasszony, hogy sikerült királynét csinálnia a lányából. Odaköltözött ő is a palotába, s boldogan pesztrálta a kis unokáit.

Feladat

Mit jelent a *rekesz* tájszó?

Számítógép-suli 22.

AZ IKONOK TÍPUSAI

Az ikonok olyan kis képek, amelyek a Windows 95-ben és a későbbi változataiban is különféle alkalmazásokat és fájlokat jelképeznek. Az **Asztalon**, az ablakokban és a **Tálcán** többféle ikon is található. Ebben a részben ezeknek a típusaival fogunk megismerkedni.

1. Mappaikonok: a mappák olyan tárolóterületek, ahol fájlokat, dokumentumokat stb. gyűjthetünk csoportba (a DOS-os könyvtárak megfelelői a Windowsban). A mappaikon egy példája az 1. ábrán látható, az ilyen mappában a jelenlegi példánkban játékok (angolul: **Games**) találhatók. A számítógépek többségénél megtalálható a **C** lemez gyökérkönyvtárában. Nagyon sok gépen a képernyőn, a *Windows asztalán* is megtalálható. Ha erre kettőt kattintunk az egér bal gombjával, akkor kinyithatjuk a mappa „ablakát”, és megnézhetjük, milyen játékok ikonjai vannak benne.

Games

1. ábra

2. A programindító ikonok a Windows 95 alatt futtatható programokat jelképezik. A 2. ábrán egy játék ikonját látjuk, amelyre kettőt kell kattintani, és a neki megfelelő játék elindul. Ilyen ikonok általában nem találhatók a Windows asztalán, csak a neki megfelelő parancsikon.

freecell

2. ábra

3. A parancsikon egy programindító ikon vagy mappa másolata (a programindító ikontól abban különbözik, hogy bal alsó sarkában nyíl látható). Általában az **Asztalon** helyezzük el egy alkalmazás vagy egy dokumentum gyors elérése érdekében. A parancsikon nem az adott programot jelenti, csak a programhoz vezető útvonalat tudatja a gépünkkel. Ha a parancsicont letöröljük vagy áthelyezzük máshová, ekkor az adott programmal semmit sem tettünk, csak a hozzá vezető útvonalat töröltük vagy helyeztük át.

Parancsikon -
freecell

3. ábra

4. A dokumentumikonok is tulajdonképpen parancsikonok, amelyekre kattintva először az adott alkalmazás indul el, majd megnyílik a parancsikon szerinti dokumentum is. A 4. ábrán látható dokumentumikon például elindítja a **Microsoft Word** szövegszerkesztőt, és az ebben készített **Tematika.doc** nevű dokumentumot is betölti.

Parancsikon -
Tematika.doc

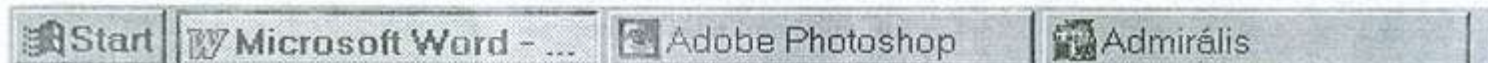
4. ábra

5. Az alkalmazásikonok a **Tálcán** helyezkednek el a **Start** gomb mellett. Úgy kerülnek oda, hogy a már ismert ikonméret nyomógombbal () ikonná zsugorítjuk. Az alkalmazást a **Tálcán** lévő ikonra kattintva nyithatjuk ki ismét. Az előző részekben már volt arról szó, hogy a Windows operációs rendszer lehetővé teszi, hogy egyszerre több program is működjön a számítógépünkön. Ezeknek az alkalmazásikonjai a tálcán láthatók.

Az 5. ábrán annak a számítógépnek a tálcája látható, amelyen három programot futtatunk, a **Start** menüpont melletti ikon jelzi az aktív programot, a másik kettő a háttérben működik.

Ezzel az ikonokkal való ismerkedést befejeztük, a következő részben a menüket fogjuk bemutatni.

Pallay Dezső

5. ábra

Feladat

Mit gondoltok, hány halfajta él Kárpátalja vizeiben?
Melyek ezek?

Hozzávalók:

1 db hajtogatható papír (12x12 cm), ceruza, olló, fekete filctoll, 1 db A/5-ös ív, színes papír, ragasztó

Az ilyen katicabogár főleg születésnap meghívókra alkalmas. A pettyek száma annyi lehet, mint a betöltött évek száma. De más ünnepre is küldhetünk ilyen

Hajtogatott katicabogár

meghívót. A kész bogarat egy színben hozzáillő dupla lapra ragasztjuk rá.

1. A négyzet alakú papírt kétszer egymásra hajtjuk a rajz szerint. Így ismét négyzetet kapunk eredményül. Mindezek után átlósan is összehajtjuk a papírt. Ismét széthajtjuk négyzetesre, és megfordítjuk. A rajzon a szaggatott vonalak jelzik a hajtogatást.

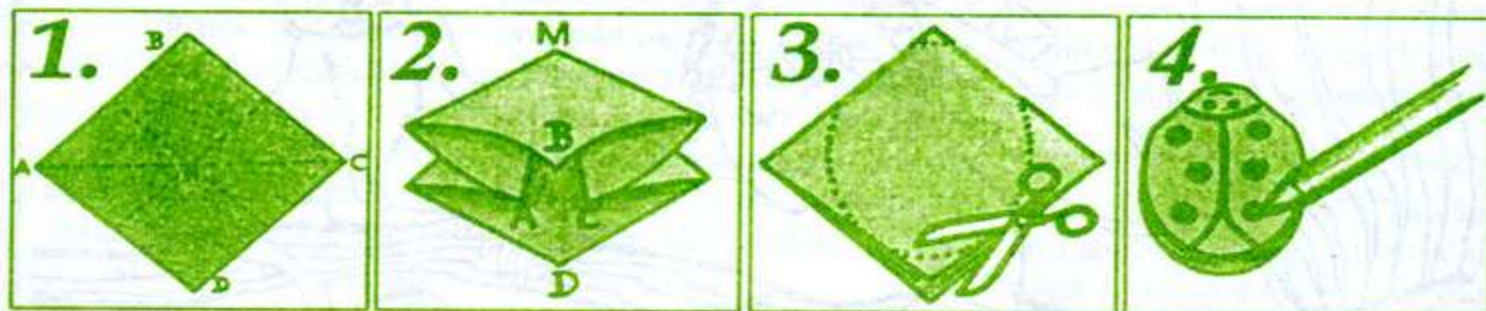
2. Ha a mutatóujjunkkal gyengén megnyomjuk az M középpontot, az A és a C sarkok felemelkednek. Most e két sarkot megfogjuk, és a D sarokra helyezzük. Így most az A és C sarkok egymás mellett

helyezkednek el. A negyedik, B sark így az A és C fölött van.

3. A zárt él mentén most egy körvonalat rajzolunk (ügyeljünk arra, hogy a papír egymásra illeszkedjen), és a nyitott élt is lekerekítjük. E vonalak mentén kivágjuk a katicabogár testét.

4. Fekete filctollal ráfestjük a papírra a fejet, a szemeket, a bogár száját és szárnyait. A szárnyak végei kissé távolodjanak el egymástól. Már csak a pettyek hiányoznak. Ezeket is fekete filctollal festjük rá a papírra.

Barkóca
(Horvátország)

Érdekes, hogy...

...a sarkvidéki állatoknak is vannak hidegártalomnak kitett testrészei. A tundrákon élő rénszarvasok testhőmérséklete 38 Celsius fok, végtagjaiké pedig mindössze 24 Celsius fok. Életük titka, hogy a vérkeringésük valóságos hőkicsérélődéses alapon működik: a szívből távozó meleg, artériás vérerek körbeölelik a lábak felől érkező vénás ereket, amelyekben a hidegebb (24 Cel-

sus fok hőmérsékletű) vénás vér kering. Így a testbe érkező vér már elő van melegítve!

... nemegyszer előfordul, hogy a csákánnyal föltárt sziklaüregben eleven békát találnak. Régen ezt úgy értelmezték, hogy a béka a kő keletkezése idején került a sziklába. Pedig a magyarázat ennél jóval hétköznapibb: a békák apró poronty korukban a vízfolyással kerültek be az üregbe. Szerencsés véletlenek folytán kaptak annyi táplálékot, hogy felnőttek. A nagyra nőtt testük azonban lehetetlenné tette az üreg elhagyását.

... a bronzkori temetőkből előkerült csontvázak vizsgálata szerint néhai tulajdonosaik közül egy sem akadt, aki megérte a 30 esztendőt. A római császárok idejéből való sírokban a csontok na-

gyobbreszt 20 és 30 év közötti emberektől származnak.

... a középkorban Európában az átlagos életkor 39 év volt. Nem volt kegyesebb a távoli múlt sem: az i.e. 1500 évvel ezelőtt élt mexikói indiánok, aztekók átlagos életkora sem érte el a 40 esztendőt.

Rébusz
(Magyarország)

Vajon számár-e a számár?

Tudjátok-e, hogy mi köze van a fülnek a füllentéshez? Én nem tudom. Azt viszont tudom, hogy a lusta Pinokkiónak számárfüle nőtt, a rendetlen füzet számárfüles, ti pedig számárfület mutogattok annak, akit butának csúfoltok.

Vajon számár-e a számár? Korántsem az. Emlékezőtehetsége kitűnő, jól kiismeri magát

az egyszer már megtett úton. Igen ravasz, néha valósággal fondorlatos. A hosszú fül tehát nem a butaság, hanem a sivatagi élet velejárója. A háziszámár öse, a sivatagi vadszámár ugyanis a perzselő hőség miatt csak alkonyatkor jön elő, s a szürkületben jó hasznát veszi kifinomult hallásának. Ez nemcsak a vadszámárra érvényes, hanem a lapátfülű sivatagi rókára, az ugróegérre vagy a sivatagi nyúlra is.

Jó Pajtás
(Jugoszlávia)

Borúra derű

Egy vulkán megkérdezi a szomszédos hegyet:

– Bocsánat, nem zavarja, hogy füstölök?

Peti bemegy a könyvesboltba, és megkérdezi az elárúsítót:

– Néné kérem, kicserélné ezt a hibás könyvet?
– Hogyne, fiacskám – feleli a készséges elárúsító. – De mi a hibája?
– Nem tetszik a befejezése.

Peti belép a hentesüzletbe. A hentes megkérdezi:

– Mit akarsz, kisfiám?
– A kutyámat keresem – hangzik a válasz.
– Csak nem gondolod, hogy itt van nálam, az üzletben? – csodálkozik a hentes.

– Sajnos, igen. Mert amikor füttyentek, mozog a sok kolbász...

Mézeskalács (Jugoszlávia)

Favágó

Egészítsd ki a favágó hiányzó 3 részletét!

Tapsi
(Magyarország)

Nyelv-tan

Az orr szaglóhámja tízezer különféle szagot képes érzékelni. A nyelv kilencezer ízlelőbimbója csupán négy ízt különböztet meg: **keserűt** (a nyelvgyökénél), **savanyút** (a nyelv szélén), **sósat** (a szélén és a csúcán), valamint **édeset** (a nyelvcsúcson).

Az íz- és szaginformációkat a nagyagy dolgozza fel. Az viszont a mai napig rejtély, miért ízlik valami és miért nem. Mindenesetre a hőmérséklet, a fény és a tapasztalatok a megítélést bizonyítottan befolyásolják.

Jó Pajtás
Jugoszlávia

Feladat
Miért egészséges a
napfény?

Vakációs oldal

Néhány nap, és felírhatjátok a táblára az oly áhitott betűket: IÓ, CIÓ, ÁCIÓ, KÁCIÓ, VAKÁCIÓ! S aztán: „Vár a víz és vár a partja, vár a nyári rét, a tarka...”

Hogy a sok napozás, kirándulás, focizás és vidám fürdőzés közben se maradjatok szellemi játék nélkül, figyelmetekbe ajánlunk néhány vakációs pályázatot.

Valamennyi pályázat beküldési határideje: 2002. szeptember 10.

Bábkészítés

Ki ez az ember?
Szakálla kender,
Ujjasa rongyos,
Olyan toprongyos.

Ugye kitaláltátok, kiről ír versében Páskándi Géza? Igen, a madárijesztőről. Falusi kertekben, réteken ti is találkozhattok vidám, kópés, olykor meg bánatos madárijesztőkkel.

Bábkészítő versenyünk témája a madárijesztő. Elkészíthetitek a kertekben, a mezőkön a seregélyeket, varjakat, szemtelen kis verébhadakat riasztó madárijesztő kicsinyített mását, de kreatív olvasóink saját fantáziájuk, ötleteik alapján tervezett bábuikat is beküldhetik a szerkesztőségbe. Kérésünk, hogy nevetek, címetek, életkorotok mellett tüntessétek fel azt is, egy létező, „dolgozó” madárijesztőt másoltatok-e le, ill. saját tervezésű-e a báb. A postán kívül az Irka-terjesztők, illetve az Irka-klubok vezetői segítségével is eljuttathatjátok a bábuikat a szerkesztőségbe vagy a KMPSZ irodájába.

Olvasónapló

2001 és 2002 az olvasás éve. Leveletek mutatják, hogy szívesen töltitek szabadidőtöket a könyvek társaságában, s egyetértetek az alábbi gondolattal:

„Aki olvasni szeret, az az unalom óráit, amelyek elkerülhetetlenek életünkben, gyönyörűség órákra cseréli fel.”

Montesquieu

Az olvasás éve alkalmából pályázatot hirdetünk vakációs Olvasónapló írására. A szerző nevének, a könyv címének feltüntetésén kívül írjátok le a rövid tartalmat, véleményeteket a könyvről. Készíthettek illusztrációt is az olvasottakhoz.

En is tettem valamit

Fogalmazáspályázat

Sokat olvastok, tanultok a természetvédelemről. De vajon elgondoltatok-e azon, hogy a legkisebb gyerekek is tehet valamit a környezet szépéért, a természet megóvásáért? Ha nem dobod a patakba az üres nejlonzacskót, ha nem rúgód fel az erdőben a gombát, ha nem téped ki tövestől a vadvirágot, ha madáretetőt készítesz stb. – már te is tettél valamit a természetért.

Várjuk rövid (1-2 oldal) fogalmazásokat arról, hogyan véditek a természetet.

Paletta

Szereted a természetet? Rajzolni is szeretsz?

Nosza, elő a ceruzát, ecsetet!

Az Irka „Ó, természet, ó dicső természet” címmel rajzpályázatot hirdet három korosztály számára.

I.: felső korhatár 8 év

II.: felső korhatár 12 év

III.: felső korhatár 16 év

A pályamunkák készülhetnek ceruzával, vízfestékekkel, zsírkrétával, bármilyen technikával és tetszés szerinti méretben.

Önálló alkotásokat várunk, kerüljétek a másolást! (Másolásnak számít nemcsak a kopírozás, hanem a már megjelent festmény, illusztráció újrarajzolása is!)

Sinyi-Sanyi sapka...

Szójátékos anyanyelvünk

A világ mintegy 6000 nyelvből több ezer veszélyben van. Természetesen ez nem vonatkozik a mi anyanyelvünkre, de időnként szomorúan tapasztaljuk, hogy a magyar nyelv is veszít játékoságából, mintha halványulna a „napfényes, mosolygós, játékos” arca.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által 2000-ben meghirdetett anyanyelvi pályázatra egy kártyát gyűjtő például 300 névcsúfolót küldött be. A mondókák szinte mindegyike a hagyományos, régi keresztnevekkel játszott: Anna, kiborult a kanna!; Béla, vigyen el a héja!; Katica, karmoljon meg a cica!; Lackó, mackó, pipadohányzacskó!; Rágyújtott a pipára, leégett a szakálla stb.

Nincsenek névcsúfolóink a ma divatos keresztnevekre? Vagy csak a gyűjtő volt ügyetlen? Töletek várjuk a választ. Gyűjtsétek össze, s küldjétek be az ártatlanság ismert, használt névcsúfolókat!

Rend a lelke mindennek...

Mielőtt postára adnátok a pályamunkákat, gondosan ellenőriztétek, feltüntettétek-e a neveteket, életkorotokat és címeteket. A pontatlanul adatolt pályamunka nem vehet részt a versenyben.

Szép a világ!

Nagymadár, kismadár,
gyertek, gyertek már!

Szálljatok fel a magasba,
ahonnan a világ oly szép!

Játszanak a gyerekek,
sütnek-főznek az emberek.

A virágok mind kinyílnak,
a rétek és a fák megújulnak.

A világban gyönyörködni
jó!

Nyeste Julianna
5. oszt., Bátyú

Varga Sándor rajza, 3. oszt.

Abra-kadabra!

„Abra-kadabra!” – szólt egy varázsló.
Ő varázsolta a tavaszt.
A tél hoppon maradt!
A tél lakaton,
a tavasz szabadon!

File Vivien
2. oszt., Badaló

Demjén Olga rajza, 7. oszt., Bátyú

Gabóda Ágnes rajza, 2. oszt., Bátyú

Anyák napjára

Köszöntelek téged édesanyák napján.
Kedves, jóságos, drága édesanyám.
Gondod ma, e napon ne sok legyen énrám:
Mit meg tudok csinálni, én ma megcsinálnám.
Ülj hát le, pihenj meg, kedves édesanyám!
Legtöbbet miértünk fáradtál, dolgoztál.
Ülj hát le, pihenj meg, kedves édesanyám!

Bogáthy Emese
4. oszt., Kiskejőc

File Vivien
rajza

Rózsa

Ez aztán a szép virág,
piros és illatos,
minden szirma bársonyos,
levele meg cikcakkos.
Szára csupa tüske,
földbe van ültetve.
Szép, gyönyörű és illatos,
ez a virág csodálatos!

Fábián Noémi
4. oszt., Rát

Ebéd

Ma ebédre ettem
nagyon finomat.
Megnyaltam utána
mind a tíz ujjamat.

Túrós palacsintát,
Finom gulyáslevest.
Megcsókoltam érte
Nagymamit, a kedvest.

Parászká Emil
6. oszt., Mezőkaszony

Irka-köszöntő

Köszönöm, Irka, hogy megszületél,
gyerekek barátja lettél.
Írhatok Neked verseket,
és kitarhatom a szívemet.

Ha olvasom soraidat,
vidám lesz a hangulat.
Minden gyerek várva várja
következő számodat.

Kovács Ágota, Bótrágy

Nyár

Nyár, nyár, újra nyár!
Eljön most a vidámság,
eljön most a jó móka:
locsizunk a patakban,
s vígan intünk a nyárnak.

Tar Renáta, Szernye

Mese a nagy erejű fiúról

Még a fakunyhók idején volt egy kis falu. A falu közepén egy takaros kis házban élt egy család. Három lány nevelkedett itt, s a szülők nagyon szerettek volna egy fiút. Negyedik gyereként aztán megszületett a várva várt fiú. Nagyon erősnek és eszesnek bizonyult. Háromévesen kettéhasította az erdőben a legnagyobb fát. A fiú erejének a híre hamar elterjedt a faluban. Mindenki csodálta, szerette. Egy alkalommal barátaival a falu környékén barangoltak. Egy híd leszakadt alattuk, s ha ő nincs, valamennyien a mély, sziklás folyóba fulladtak volna. Ám hatalmas erejével mindenkit megmentett.

A család és az egész falu szemefénye tizennyolc éves korában súlyosan megbetegedett. A szülei és a nővérei két hosszú éven át ápolták eredménytelenül. A második év végén egy híres hajóorvos tévedt a faluba, és meggyógyította a beteg fiút. Ő hálából az orvossal tartott. A hajón nagy hasznát vették, mert hihetetlen erejével a szörnyű viharok idején több ízben megmentette a hajót és legénységét. Az orvossal jó barátok lettek, s a gyógyítás minden csínját-bínját elleste barátjától a fiú. Így aztán amikor az orvos meghalt, ő lett a hajó orvosa. Sokáig járta a tengereket, ám amikor megöregedett, visszatért szülőfalujába. Ott halt meg. A falu lakói tiszteletük jeléül elkészítették a szobrát, s felállították sírja elé.

Jánki Zoltán, 8. osztály, Tiszakeresztúr

A tavasz első rezdülései

Kis bársonyos fülecske bukkan fel a friss halványzöld fűben, s kandikál jobbra meg balra. Kémléli a tájat. Közben a reggeli harmat csöppenéseinek lágy nesztét lehet hallani. De lassan a két kis fülecske felemelkedik, s nicsak, egy fehér bundás nyúl ugrik ki rejtekéből. S úgy elszökdel, akár egy szöcske. Aztán lassan eltűnik a tájból.

Az erdő most halk, akár egy ijedt kisgyermek, akinek könnyek hullanak a szeméből. Lassan ébredszik a természet, lassan, de biztosan.

Márciusi reggel

A nap még csak első sugarait nyújtóztatta, de már szól a kismadarak muzsikája, mi olyan volt, mint a csengőszó, mely a töretlen hallgatást és a nyugalmat egyszerre életteli világgá változtatja. És ez az egész szinte egy perc alatt megy végbe, úgy tűnik.

Ma minden olyan, mint máskor, valami azonban mégis más. Ugyanaz a táj, ugyanaz a madárdal, csak színekkel.

Szép ez a nap, gyönyörű! Bár még igazán el sem kezdődött. Még homály fedi a táj szépségét, de lassan legyőzi majd a nappal az éjszakát, s akár a bimbózó virág, kibontakozik a homály és a köd fogságából.

Pák Diána, 7. oszt., Karácsfalva

Postabontás

✉ Experiente mese

Emberek serege felment nehezen egy hegyre, melynek neve Everest. Lefele ereszkedve egy ember nem sejtve: egyenesen egy emeletet eshet, belesett egy hegyes lemezbe. Keze eleven seb, s megrepedt egy helyen. E hegyre nem menne fel e nemes negyvenes ember, e hegynek egy sebzett embere se lenne.

Jánki Zoltán
8. oszt., Tiszakeresztúr

Orgován Krisztina rajza, Kígyós

A legértartalmasabb, legérdekesebb levelek

Az Irka sok levelet kap olvasóitól. Valamennyinek örülünk, ám időről időre díjazuk a legérdekesebb, legértartalmasabb, legszebb leveleket. Az utóbbi hetek postájából is kiemeltünk néhányat, amelyek elnyerték a legérdekesebb, legértartalmasabb levél díját. Íme e levelek írói: **Bak András (Beregszász), Orgován Krisztina (Kígyós)**

File Gábor rajza, 5. oszt., Beregszász

✉ Új rovat indul!

Szeptembertől új rovatall bővül az Irka. Az ötletet a *Jó Pajtástól* kölcsönöztük.

Körbenéző rovatunk olvasóinak régi ismerőse a *Jó Pajtás* című vajdasági magyar hetilap. A folyóirat szerkesztőitől heti rendszerességgel megkapjuk a lapot, így a *Körbenézőben* egy-két anyagát ti is olvashatjátok.

Van a *Jó Pajtás*nak egy állandó rovata, az *Osztálylexi*, melyet a gyerekek szerkesztenek azáltal, hogy küldenek egy osztályfotót, s közlik azokat a dolgokat, melyeket ők magukról fontosnak tartanak. Például azt, hogy ki az osztály zsenije, szépe, tréfamestere, szerelmespárja, kik a kedvenc tanáraik, hová szeretnének közösen kirándulni stb.

Itt a május, a közös fényképezések ideje. Várjuk fotókat az osztály névsorával, s mindazzal, amit fontosnak tartotok magatokról elmondani.

Ugyancsak szívesen látjuk az iskolákban működő Irka-klubok bemutatkozását.

Bízunk abban, hogy új rovatunk által osztály-, illetve Irka-klub barátságok alakulnak.

Induló rovatunknak még nincs címe. Várjuk névadási ötleteiteket!

Ezek vagyunk mi – A kanizsai J. J. Zmaj Altagaznos Iskola 6. b osztálya (Jó Pajtás)

✉ Nevezzünk!

Badar madarak

Férfias madár – pasas
Lusta madár – heveréb
Buta madár – hatőkörsem
Szerzetesek kedvenc madara – barátfülemüle
Afrikai galamb – négerle
Közkatona a madarak között – bakakukk
Túl hangos madár – bömbölömbika
Vicces harkály – tréfakopáncs
Beszédés gólya – csacsogólya

Beküldte: Orgován Krisztina
4. oszt., Kígyós

Pincsek Viktória rajza, 6. oszt., Beregszász

Levél Izraelből

A távoli Izraelből kaptunk verseket egy 16 éves versíró lánytól, Frejlechman Viktóriától. A sok vers közül az alábbi kettőt választottuk:

Repülj, madár

Repülj, madár,
repülj innen
abba az országba,
ahol lakik
szívemnek királya.
Ülj, légszi, ablakpárkányára,
énekeld el neki:
valaki a távolban él,
és őt szereti.
Énekeld el neki:
mindig rá gondolok,
verseimet neki írom,
mindig rá vágyom.

Évszakok

Szeretem a telet
a selymes fehér hó miatt.
Szeretem a tavaszt
a szép zöld fák miatt.
Szeretem a nyarat
a gyönyörű napsugárért.
Szeretem az őszi napokat
a vörös, arany-levelekért.
Szeressétek ti is a tavaszt,
a nyarat, az őszt és a telet.

Zsuner Erika rajza,
4. oszt., Tiszabökény

Kérések, kívánságok rovata

Szeretném, ha lenne olyan öröknaptár, mint az 1994/6. számban, ami 2000-tőlig tartana.

Bogáthy Emese, Kisgejőc

Kérésed teljesítjük, következő számunkban megtalálod az öröknaptárt.

Egy régi Irkában láttam árnyképeket. Szeretném, ha újakat közölnének.

Kiss Éva, Beregszász

Szüleitek, nagyszületek kedvenc könyve, a Sicc... segítségével máris teljesült kívánságod! Lapozz a 35. oldalra!

Ki ír nekem?

Levelezni szeretnének

Iván Annabella (Munkácsi járás, Dercen, Forrás u. 57.) 13 éves. Kedvenc időtöltése a zenehallgatás, szeret tévézni. Kedvenc tantárgya a világirodalom, magyar irodalom és a biológia.

Dénes Ágota (Nagyszőlősi járás, Nagypalád, Kossuth u. 225.) 13 éves. 12-14 éves lányok leveleit várja.

Mező Andrea (Ungvári járás, Eszeny, Petőfi u. 88. 89461) 12 éves, sötétbarna hajú, zöld szemű. Kedvenc tantárgya a matematika, rajz és ének. Levélpapírokat, szalvétákat, fényképeket, matricákat gyűjt.

File Gábor (Beregszász, Tamás Mihály u. 21. 90200) 5. osztályos. Szeret halászni, kirándulni. Bélyegeket gyűjt.

Mező Andrea rajza, 6. oszt., Eszeny

Nőtt a versíró kedve

A tavasz nemcsak a vakációvárás hangulatát, de versíró kedveteket is meghozta. Vidám tavaszi verset küldött a 4.osztályos bátyúi **Demjén Emese**:

Itt a szép tavasz!

Kinyílnak a virágok,
s le vesszük a meleg nadrágot.
A nárcisz is virul,
lassan a rózsza is pirul.
Elmúlt a tél,
örül, aki él!

Turák Angéla rajza

File Gábor rajza, 5. oszt., Beregszász

Miért?**Miért lógatja a kutya a nyelvét?**

Mert melege van. Vagy a nyári hőség kinozza, de az is lehet, hogy sokat szaladt bicikliző gazdája után, és alaposan kifáradt közben. Amíg mi izzadunk a nyári kánikulában, és sokat iszunk közben, neki ehelyett a nyelvén keresztül sikerül a belső meleg, a hő egy részétől megszabadulnia, ami így távozik a szervezetéből. A kutyáknak nincsenek izzadságmirigyeik, mint az embernek, tehát nem izzadnak. Különösen nehéz helyzetben vannak a vastag bundájú kutyafajták.

Tudod-e, hogy

- agyrunk olyan, mint egy forgalmas vezérlőterem?
- rengeteg üzenetet fogad és közvetít más testrészek felé?
- emlékezetünk kiválogatja az érzékszerveinkből érkező fontos üzeneteket és megőrzi őket?
- a különböző részek különféle feladatokat látnak el?
- a gerincvelőből az idegeken keresztül jutnak el az üzenetek az izmokhoz?
- agyrunk állandóan dolgozik, még akkor is, ha alszunk?

Kukta Peti, Kukta Panni**Nem csak lányoknak!****Almasaláta**

Hozzávalók 3 személyre: 2 alma, 1 üveg barackbefőtt, 1 üveg meggybefőtt.

Vágjuk a jól megmosott almát (hámozás nélkül) apró darabokra. Ha a barackok túl nagyok, vágjuk ketté vagy négybe őket. Forgassuk össze. Rakjuk kompótos tálkákba, majd locsoljuk rá a meggylevet. Ízlésünk szerint rakhatunk rá meggysemeket is. Különleges ízt kapunk, ha az almát feldarabolás után ananászlében áztatjuk. Hűtve tálaljuk!

(Ha nincs barack- és meggybefőttünk, azzal dolgozunk, amit találunk a polcon.)

Tündöklő szellemek**Tündéerkert fejedelme**

Bethlen Gábornak köszönhetjük, hogy Erdély az ő korában „Európa Tündéerkertjévé” vált.

Amikor 1613-ban Erdély fejedelmévé választották, megkezdődtek hosszú harcai a Habsburgokkal és a törökökkel.

Minden terve megvalósításának az volt a feltétele, hogy a fejedelemséget megerősítve növelje erőit. Hatalmának szilárdságát gazdasági intézkedései alapozták meg.

A jövedelmek egy részét erős zsoldossereg fenntartására fordította. A sereggel részt vett a harmincéves háború (1618-1648) küzdelmeiben a bécsi udvar ellen a magyarországi nemesek jogainak és a protestánsok vallásszabadságának biztosítása érdekében.

A határozott katonai és pénzügyi intézkedésekhez jól működő központi államszervezetre volt szükség, ezért a kormányzat széleskörű kultúrpolitikai fejlődést indított el. Bethlen maga is művelt egyéniség volt, aki élete végéig tökéletesítette ismereteit. Állandó levelezésben állt sok külföldi tudossal, de fejedelmi udvarában is jeles gondolkodókat tartott maga mellett. Az 1622-es országgyűlésen törvényt hozatott a gyulafehérvári akadémia létrehozásáról, és felállítását követően bőkezűen támogatta azt. Ugyanitt gazdag könyvtárat létesített. Törvényben mondatta ki, hogy büntetést fizetnek azok a földesurak, akik jobbágyuk fiát nem engedik iskoláztatni.

Bethlen politikai nagysága a történelmi helyzet reális felmérésén alapult, és a fejedelem rendkívüli tehetsége tette lehetővé Erdély szellemi-gazdasági felvirágoztatását.

A kakukk

ÉRDEKES ÁLLATOK

Karcsú testű, hosszú farkú, keskeny szárnyú madár. (Röptében néha a karvallyal tévesztik össze, de a karvaly szárnya széles és lekerekített). Feje, hátoldala és begye kéesszürke. Fehér mellén és hasán sűrű sötétszürke keresztcsávázás található.

Hosszú, lekerekített végű farka palaszürke, fehér pettyekkel. A fark vége is fehér. Lába sárga. A fiatalok hátoldala rozsdabarna, sötét keresztcsávázással vagy szürkésbarna, elmosódott sávokkal. A fiatalok tarkóján fehér folt látható. Néha rozsdásbarna színezetű tojó is előfordul. Tojó egyenesvonalú, a pihenőhelyül szolgáló faágra siklórepüléssel ereszkedik.

A jellegzetes „kakukk, kakukk” kiáltást a hím hallatja, amikor a párját keresi. A tojó trillázó kacagást hallat. Erdőségeken, bokros réteken él. A kakukkok között több a hím, mint a tojó, így valószínűleg

nüleg egy tojóhoz több hím is társul. A kakukk érdekessége, hogy nem költ. Tojásait más, kisebb madárfajok fészkebe rakja. Egy-egy tojó lehetőleg

mindig azonos faj, pl. nádírigó, erdei pityer, valamilyen pacsirtafaj fészket választja. Egy fészkebe csak egyetlen tojást rak. Előfordul, hogy a tojást a csőrében szállítja a kiszemelt fészkebe. Van úgy, hogy a nőstény kakukk, miután a saját tojását belepottyantja a fészkebe,

egyedül kidob onnan. A tojás ki-költését, a kakukkfióka felnevelését a „mostoha szülők” végzik. Megfigyelték, hogy a kakukk általában olyan madár fészkebe igyekszik rakni a tojásait, amelyben annak idején maga is felnevelkedett.

A kakukkfióka 12 nap múlva kel ki a tojásból, s azonnal hozzálát, hogy a többi tojást és a már kikelt fiókákat minél előbb kilökje a fészkekből. Alájuk furakodik, majd lapos hátán a fészek széléig tolja őket. Végül egyedül marad, s így megkaphatja mindazt az enniivalót, amely eredetileg öt-hat fióka számára is elegendő lett volna.

Mintegy három hétig ül a kakukkfióka a fészeken, és csak nő, nő. Jószívű nevelőszülei még a fészek elhagyása után is vagy három hétig tovább etetik.

A kakukk vonuló madár, a telet Afrika déli vidékein tölti.

Ismered a kárpát-aljai költészetet?

Modalmi Tudod-e?

Mi a vers címe?

a)

Mint édes átka ezer átkú népnek,
raksz vállainkra örült terheket.
Olcsón szolgálni téged

nem lehet,

kit megszeretél: életét elkéred.

Balla László:

b)

Liliomfényre, zöld szél-zenére
Lobogó színek fényszövegére
Vadgalamb-burukk hívó szavára
Harsog máris a madárdalárda.
Fodor Géza:

c)

Elbitangolt csikónyi álmom,
idegen erdők zöldjét járom.
Táltos lovam sörénye lángol,
abrákól szemed paraszából.
Füzesi Magda:

d)

Faragott vándorbot vállamon.
Elöttem óperenciák.
Kiszolgált béretem rád hagyom.
Tarisznyámban
megtört cipő: egy fél világ.
Kovács Vilmos:

e)

Munkács szép várának
Kövei peregnék.
Zrínyi Ilonának
Könnyüi erednek.
Könnyüi erednek,
Sárral keverednek,
Valahol titokban
Zászlókat temetnek.
Tárczy Andor:

f)

Sorsomhoz szabott síri ág
A felnagyult Haza,
Testemnek tüzet csillapítsd,
Tisza és Duna.
Vári Fábrián László:

A mi nyelvünk?

Mit jelent számomra az anyanyelv?

Részlet

A nyelvi környezetnek is meghatározó szerepe van. Firenzében, egy szállodai szoba ablakából kitekintve, a szó is az éghajlathoz igazodik, de ebben a lágy nyelvi közegben is tudjuk, hogy túl Fiesolén és a toszkán hegyeken, szekszárdi lakásunk erkélyéről egy másik világ körvonalait látjuk, melynek hegy- és vízrajza, éppúgy, mint szokásaink vagy akár rögeszméink következetessége, egybefolyik egy nyelvvel, ami minden szavunkban az anyanyelv örömet jelent. Kizárólagosságát is, mert mindenkinek csak egy anyanyelv-

ve van, a többi, ha úgy-ahogy megtanuljuk, csak ráadás, szorgalmi feladat, emberi szükségszerűség vagy a szellem boldog kalandja.

Mit jelent számomra az anyanyelv? A naponta megújuló csodát, ahogy reggel, még bódultan az éjszakai munkától, kinézek az ablakon, és azt mondom, az éjszaka esett, vagy az idelátszó hegyek rajzát követi szavam. Nemcsak a nyelv természetes örömről van szó, midőn a látvány egybefonódik közölhetőségének örömeivel, amit el lehetne mondani németül, franciául vagy olaszul, mert mindig tudjuk,

hogy a legjobb esetben is szabatos, grammatikailag igazolható megfogalmazás mögött az otthon biztonsága van, s ha helyettesíteni lehet is, pótolni soha. Érzelmileg semmiképp: szívet cseréljen, ki nyelvet cserél. Mert a nyelv, azzal együtt, hogy jelrendszer, hitvallás is. „Itt élned s halnod kell?” Illyés módosította a klasszikus szentenciát: itt élned kell. A nyelvben is, ami nem csupán jelrendszer, hanem bizonyosság, és mert azt sugallja, hogy hűségben is tisztességben élned csak itt lehet.

Csányi László

NYITVA VAN AZ ARANYKAPU

Játékok a szabadban

Keresztes fogó

Kiolvasunk egy fogót. A fogó bárkit kiválaszthat, az illetőt nevének szóját hangosan, és rögtön indul is üldözésére. A többi játékos várja a kedvező alkalmat, amikor a fogó és menekülő között elfuthat, ekkor ugyanis a fogónak már a keresztezőt kell üldöznie. Az újabb pár futását ismét egy keresztező módosítja, és ez így megy tovább.

Ha a fogó valakit megfog, az lesz az új fogó, aki néven szólít valakit és üldözni kezd.

Rejtőzés és figyelés

Erdős, dombos tájon lehet ezt jól játszani, ahol egy tisztás vagy út is van. Egy vezért olvasunk ki, aki a tisztáson vagy az úton marad, a többiek pedig elrejtőznek a domb mögött, kanyarban, fák mögött stb., úgy, hogy ők lássák a vezért, de őket ne lehessen látni.

A játékvezető jelére megindul a játék, a vezér sétálni kezd, s úgy mutat egyes tárgyakat, hogy a rejtőzök láthassák (pl. zseblámpa, bot, kabát, alma stb.). Ha a vezér valamelyik rejtőzött meglátta, hangosan mondja a nevét, az illető kiesett s futva kell mennie a vezérhez. Akik nem estek ki, emlékezetből felírják a megfigyelt tárgyakat a bemutatás sorrendjében. Aki a legtöbbet sorolja fel, az a győztes.

Staféta bekötött szemmel

Húzzunk egy hosszú alapvonalat. A vonal elé 2 db széket helyezünk, egymástól 5 m távolságra. Mindegyik szék elé 7 m távolságra ugyancsak egy-egy széket teszünk. A vonalnál álló székek egyikére 5 darab krumplit, másikára 5 darab apró tárgyat (építőkövét, dominót) teszünk.

Kiolvasunk két „csapatkapitányt”. Ezek megalakítják a két csapatot. A két csapat oszlopban áll fel a vonal mögött, arccal a székek felé, élükön a csapatkapitány.

Minden játékos beköti a szemét.

A játékvezető jelére a két első versenyző (tehát a két kapitány) az előttük levő szék mellé áll, a rajta található 5 db tárgyat egyenként a másik székre helyezi, majd visszamegy a második versenyzőhöz, annak kinyújtott kezét megérintve indítja őt, maga pedig a sor végére áll. A következő versenyző már fordítva jár el, a második székről egyenként visszaszállítja a tárgyakat az első székre és indítja a következőt.

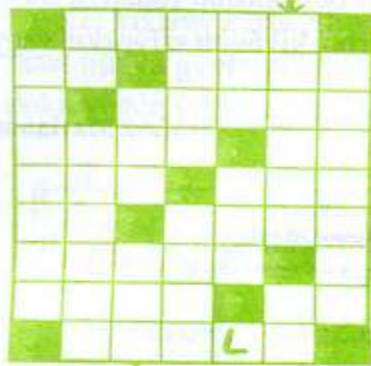
Az a csapat győz, amelynek utolsó tagja előbb ér vissza eredeti helyére.

Védett madarak

Helyezd el a rejtvényben az alább – ábécérendben – felsorolt szavakat. Az ábra helyes kitöltése esetén a képeken látható védett madarak neve alakul ki a két nyíllal jelzett függőleges sorban.

ADAC, AKOL,
ALA, ALAGI, ALAPOS, ALT,
ANA, ANYU, APUKA,
ARA, CINTULA, EDA,
FOGARAS, FŐ, GARA,
HALEB, HŐ LALA, MA, MY,
ON, RA, SOHO, SULLY

Összetett szavak

A pontok helyére ugyanazt a szót helyettesítve minden esetben értelmes, összetett szót kapunk.

Melyik ez a szó?

.....barát
.....hét
.....jutalom
.....kiadó
.....kereskedő

Melyik közmondást írtuk helyesen?

Iszik, mint a tevé.

Lassú víz partot áraszt.

Hat lúd disznót győz.

Ne fuss olyan szekér után, amelyik nem vesz fel.

Akkor mondj hoppot, ha átugrottad a gödört.

Futólépésben

Az ábra betűi egy sakktáblán helyezkednek el. Ezek a betűk a futó lépésének szabályai szerint helyes sorrendben összeolvasva egy Jókai-regény címét adják megfejtésül.

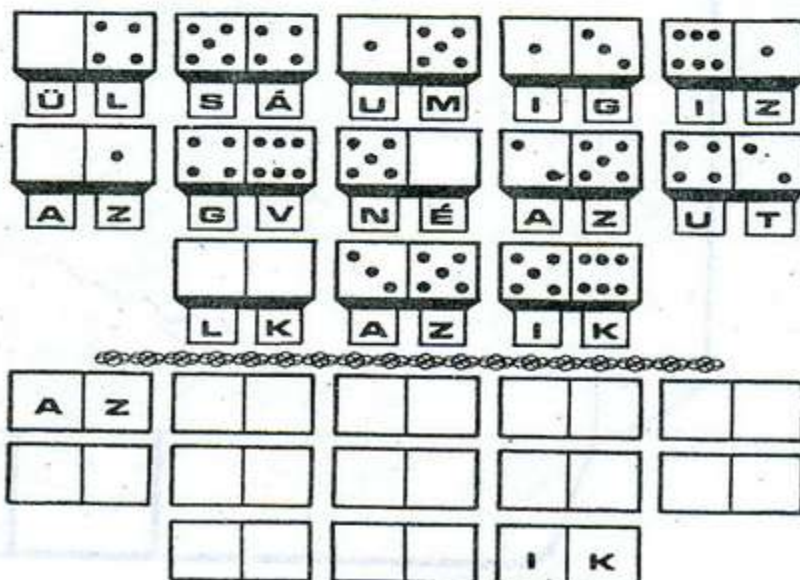
Beküldési határidő:
2002. június 30.

Szódominó

A Nobel-díjas francia tudós, Joliot-Curie egyik híres mondása fejthető meg ebben a feladványban, amelyet a dominójáték szabályai szerint lehet megoldani.

Könnyítésül az első és az utolsó két-két betűt beírtuk az ábrába.

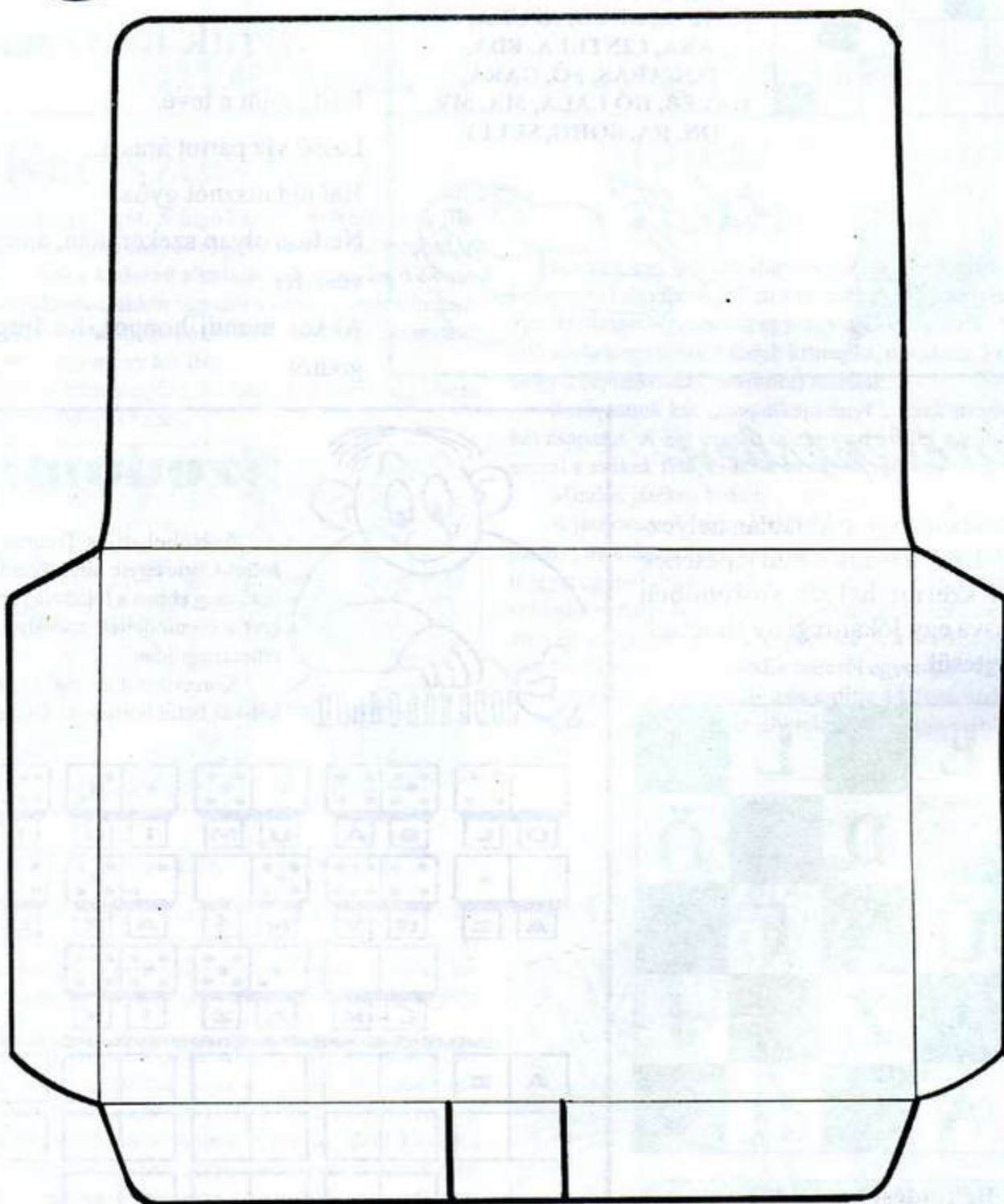
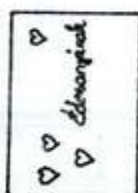

Tündéruijjak

Anyák napi boríték

A meglepetés-borítékot a vastag vonal mentén vágd ki, a vékony vonal mentén törd be. A boríték tetején lehajtható részt vágd be. A boríték belső felére – legszebb írásoddal –írd rá az üdvözlét, majd hajtogasd össze. Nem szükséges összeragasztani, mert a visszahajtható részen lévő bevágásnál ráhajtvá megtartja a bezárt borítékot. Piros papírból kivágott szívekkel vagy tarka virágokkal díszítheted.

Prófusz Marianna

Párom, párom, Popádiné

DALOS JÁTÉK

Két kislány keresztfogással összekapaszkodik, és egymást húzva gyorsan forog. Egy harmadik kívül áll, és a mondóka végén elkapja az egyik szoknyáját. Most ők ketten forognak, s a másik lesz a szoknyafogó.

Párom, párom Po-pá - di - né, Nemes asszony Szi - lá - gyi - né,

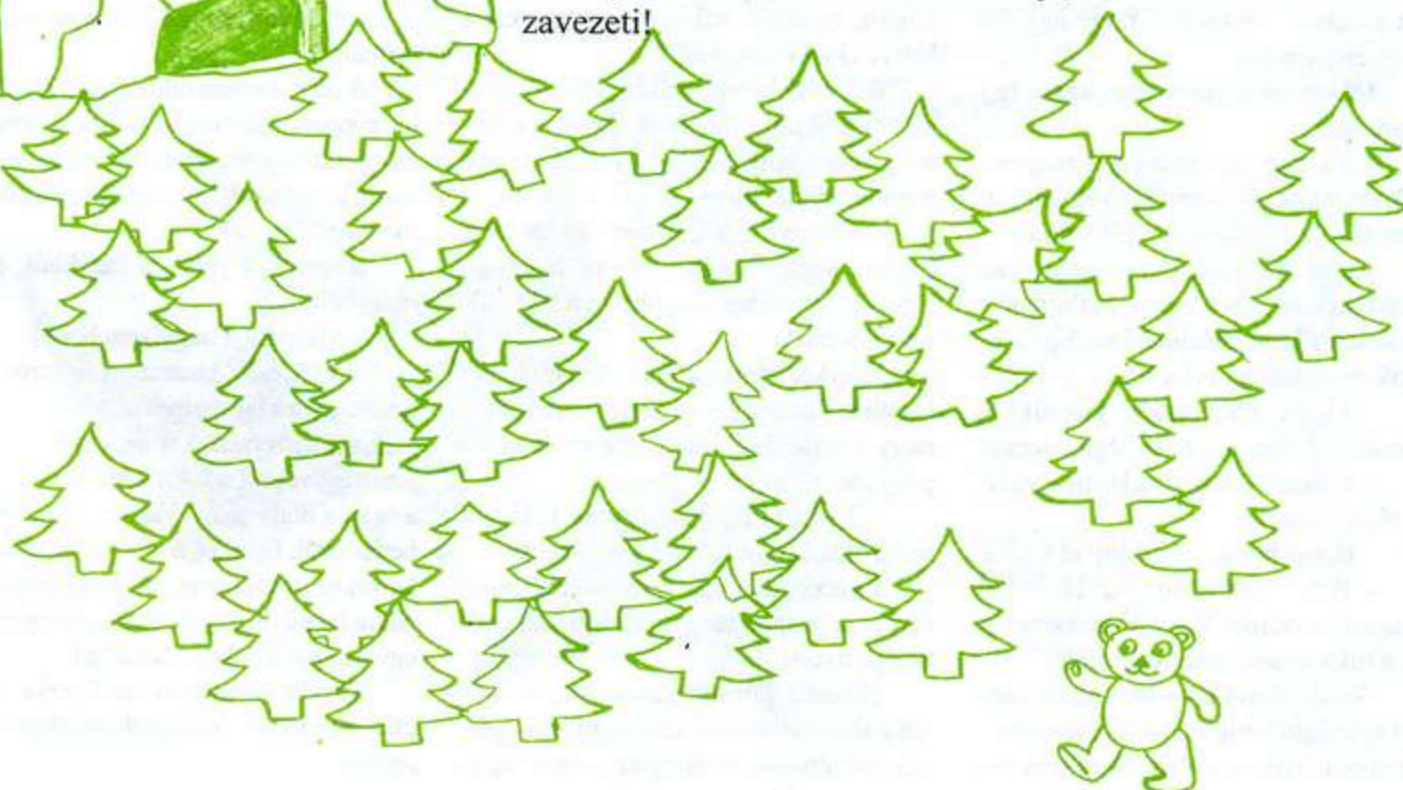
Szél fúj - ja sza - lag - ját. Ki kap - ja el szok - nyá - ját?

Mackó brummog...

Mackó bácsi eledelt keresett túl a sűrű fenyves erdőn. Visszatérne már meleg barlangjába, ám nehezen találja az utat. Vajon hol vezet az út?

Rajzold meg ceruzával az ösvényt, ami Medve komát hazavezeti!

A tücsök és az egérke lakodalma

(Francia népmese)

Tücsök kisasszony dalolva söprögette a szobáját. Egyszer csak kopp! – valami koppant a padlón. Tücsök kisasszony fölemeli azt a valamit, látja ám, hogy egy fényes ezüstgaras.

Jót nevetett örömeiben, aztán így töprengett:

– No, most mit vásároljak magamnak ezért az ezüstgarasért? Vegyek egy narancsot? Cseresznyét vásároljak?

Végül is piros szalagot vásárolt az ezüstgarason, és a piros szalaggal a nyakában kiült az ablakába. Egyszer csak az ablak elé ért a bika.

– Ó, de szép vagy, Tücsök! – mondta. – Akarsz-e a feleségem lenni?

– Először énekelj valamit – válaszolt a Tücsök.

– Buuu, buuu... – bödült el a bika.

– Brrr! Csúf a hangod! Hordd el magad! – pörölt Tücsök kisasszony, és a bika szomorúan odébbállt.

Az ablak alá ért a ló, s az is menten feleségül kérte Tücsök kisasszonyt, de ennek bizony a lónyertés sem tet-

szett. Eljött még lánynézőbe a szamár is, de hiába iázott; eljött a cica is, de hiába miákkolt; eljött a kakas is, de hiába kukorékkolt; eljött a béka is, de hiába brekegett; egyikük hangja sem tetszett a kényes kisasszonynak.

Már esteledett, mikor Tücsök kisasszony ablaka elé ért az Egérke, s mihelyt cincogni kezdett, a kisasszony menten kijelentette:

– Gyönyörű a hangod! Te leszel a párom, senki más! Gyere be hozzám, Egérke, nyomban megfőzöm a lakodalmi vacsorát!

Egérke bement a Tücsök kisasszony házába. Tücsök kisasszony tűzre tette a nagy levesesfazekat, s így szólt vőlegényéhez:

– Most elmegyek cukros kalácsot vásárolni, addig te vigyázz a levesre!

Egérke meg úgy vigyázott a levesre, olyan buzgón leste, hogy egyszer csak belepottyant.

Hazaért Tücsök kisasszony a cukros kaláccsal, keresi, szólítgatja az Egérkét, mindhiába, a vőlegény sehol. Egy-

szer csak látja ám, hogy a levesesfazékban úszkál Egérke. No, több sem kellett, Tücsök kisasszony nagy hangosan sírni kezdett:

– A levesbe esett a vőlegényem, brühühü!

A nagy sírásra odasietett a bika, a ló, a szamár, a cica, a kakas, a béka, és együtt bögött, nyertett, iázott, miákkolt, kukorékkolt, brekegett a síró-rívó menyasszonnyal.

Kiugrott Egérke a fazékból, és megszólalt:

– Miért ez a nagy zenebona?

No, Tücsök kisasszony nyomban abbahagyta a bús ciripelést, a bika a bögést, a ló a nyertést, a szamár az iázást, a cica a nyávogást, a kakas a kukorékolást, a béka a brekegést. Valamennyien körbetáncolták Egérkét, a vőlegényt, és valamennyien kaptak egy kanállal a lakodalmi levesből, és valamennyinek jutott egy harapás a cukros kalácsból.

Tücsök kisasszony és Egérke esküvőjét azóta is emlegetik hetedhét országban.

Bósz Jenő

Erdő szélén

Erdő szélén,
Patak partján
Kopácsol egy
Kicsi harkály.
Kip-kop,
Kip-kop, –
Vajon csőre mit fog?

Bogarat vagy
Kukacot?
Van a fán ám
Csuda sok!
Semmit se, mert
Kicsi még, –
Anyukája konyhájából
Neki is jut eleség!

Bars Sári

Fecske

Fecskemadár
ereszre száll,
fészket rakott,
fiókát vár.
Felneveli
lombos határ –
de szép ez a
virágos nyár!

Szalai Borbála

**Édesanya
becéz engem**

Így becéz, így becéz
Édesanya engem:
„Galambom, Csillagom,
Drága kicsi lelkem!
Bogárkám! Violám!
Harmatos virágom!...”

Vannak-e szebb szavak
Ezen a világon?
Töröm a fejemet,
Hátha lelek mégis...
Mért ne tudnám becézgetni
Édesanyát én is?

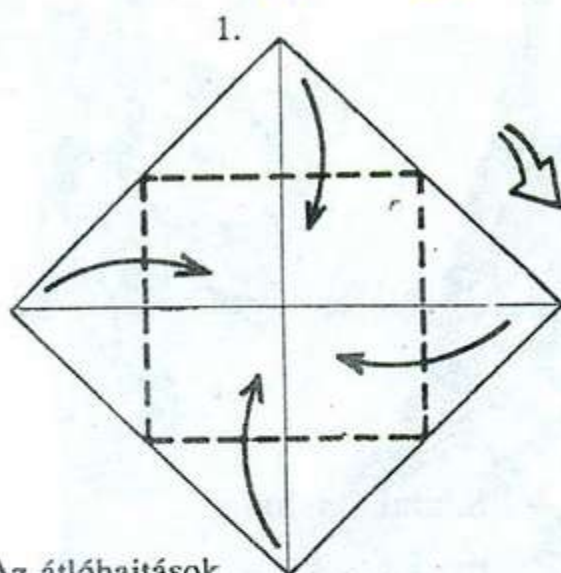
Károlyi Amy

Altató

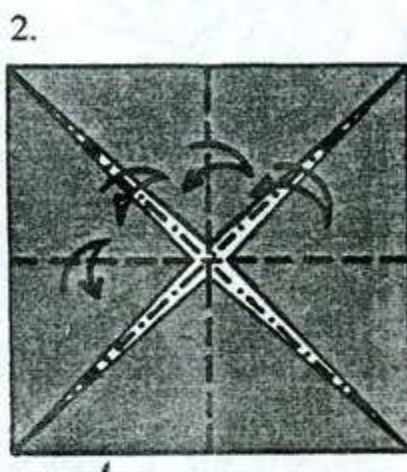
Tündér áll az ágyad mellett,
kedves kis baba,
tündér vigyáz az álmodra
egész éjszaka.
Tündér vigyázza az álmod,
te csak sose félj:
akire a tündér vigyáz,
annak álma tiszta,
annak álma mély.

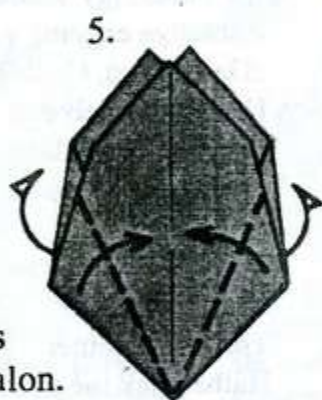
Hajtogatott jázminvirág

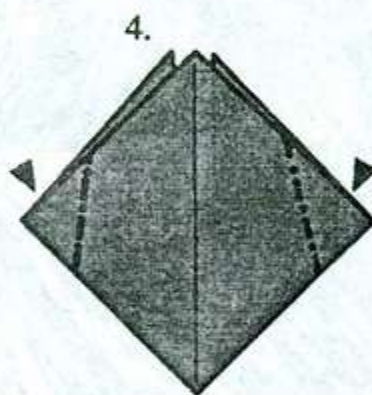
Az átlóhajtások után behajtogatjuk a sarkokat középre.

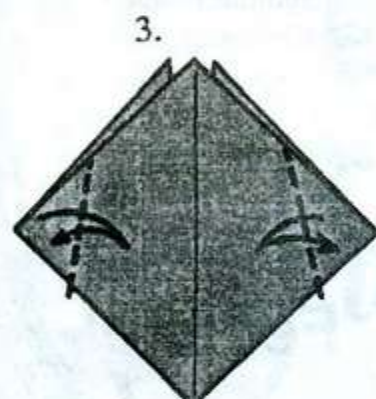
Most mind a két oldal színes lett. Batyuhajtás következik. A nyitott szélek belülré kerülnek.

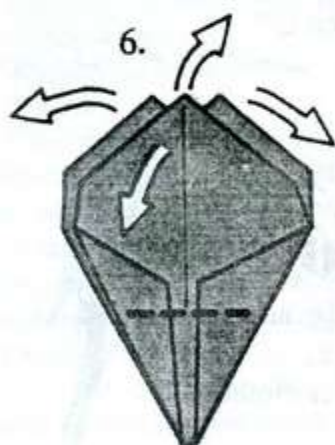
Tölcsérhajítás mindkét oldalon.

Behorpasztjuk mind a négy sarkot.

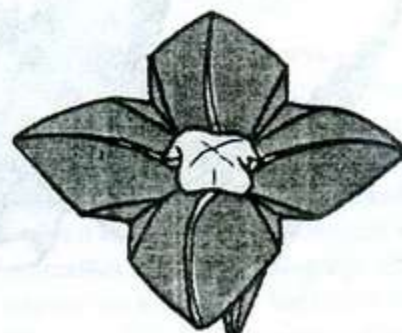
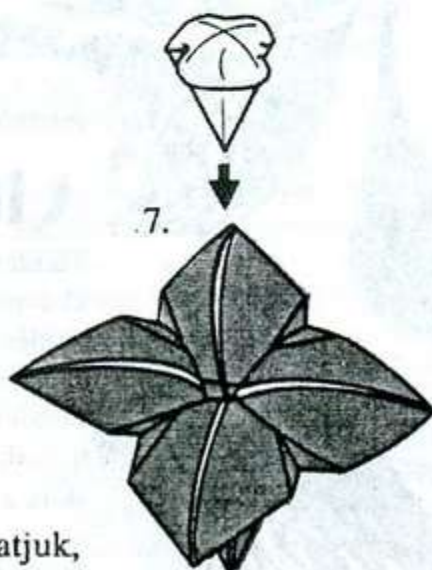

Jelölőhajítás – leélezzük a rajz szerint.

Szétnyitjuk, széthúzzuk a szirmokat.

Középre csúsztatjuk, ragasztjuk a bibét. (Hajtogatása a bimbóéval megegyezik.)

Házi mozi

Valóságos kis házi mozit csinálhatunk esténként egy lámpa és két kezünk segítségével. Világos színű, sima faltól két-három lépésre tegyünk egy lámpát. Két kezünket úgy tartsuk a lámpa és a fal közé, hogy kezünk árnyéka élesen, világosan és torzítás nélkül látszódjék a falon.

Ha kezeinket és ujjainkat mozgatjuk, mulatságos árnyképek egész sorozatával szórakoztathatjuk önmagunkat és társainkat. Természetesen sok türelemre és kitartásra van szükség ahhoz, hogy jól sikerüljenek az ábrák.

GÁGOGÓ LUDAK

KUTYA

INTÉS

KUTYA

NYUSZI

SAS

KUTYA

NYUSZI

KUTYA

ÓZIKE

KECSKE

SZEPI

Erdő-mező muzsikál.
Nincs szebb hónap májusnál.
Tamkó Sírató Károly

IRKA
A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG
GYERMEK LAPJA

2002/3. szám (május)

Főszerkesztő: P. Punykó Mária

Szerkesztők: Gabóda Éva, Kovács Erika

Grafika: Jankovics Mária. Tördelőszerkesztő: Kaeser Gusztáv

Szerkesztőbizottság: Orosz Ildikó (elnök), Jankovics Mária,
P. Punykó Mária

Készült a Beregszászi Járási Nyomdában. 90200, Beregszász, H. Rákóczi
Ferenc tér 1.

Rendelésszám: Pédányszám: 5000

Lapengedély száma: 3T No. 63.

MEGJELENIK A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM
ÉS AZ HÍLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY TÁMOGATÁSÁVAL

Levelezési cím: c/o P. Punykó Mária, 90200, Beregszász, Tamás Mihály u. 5.
FORGALOMBA KERÜL A KMP SZ TERJESZTÉSÉBEN